

Izšla vsak
četrtak —
Cena na je
K 10 — za
leta — (za
Nemčijo K
12 — za
Ameriko in druge tuje države K 14 —)
— Posamezne številke se prodajajo po
30 vinarjev.

DOMOLJUB

**GLASILO JUGOSLOVANSKE
: : KMETSKÉ ZVEZE : :**

Spis in do-
pisi se poš-
ljejo: Ured-
ništvo „Do-
moljuba“,
Ljubljana, -
Kapitarjeva
ulica. — Narodna, reklamirajo in la-
gerati pa: Upravništvo „Domoljuba“,
Ljubljana, Kapitarjeva ulica.

Vsem K. Z. in stanovskim tovarišem.

Naše stanovske tovariše v Zagradcu, občine Slivnica je zadela velika nesreča. Silen požar jim je vpepelil vse premoženje. Iz imovitih kmetov so postali na mah reveži brez strehe, obleke, živil, orodja.

Kmetjel Pokažimo stanovsko vzajemnost in pomagajmo svojim nesrečnim stanovskim tovarišem. Vsak naj po svojih močeh pomaga. Darove sprejema Jugoslovanska Kmetška Zveza (Jugoslov. tiskarna) v Ljubljani.

Ivan Brodar,
načelnik Jugoslovanske Kmetške Zveze.

Odborova seja J. K. Z.

V nedeljo dne 27. julija se vrši ob 10. uri dopoldne v Jugoslovanski tiskarni, I. nadstropje, važna seja J. K. Z. Vsi odborniki in namestniki se naj seje udeležijo. Obravnavali bomo stvari, ki so za kmetški stan velikega pomena.

Načelstvo J. K. Z.

Za dopuste vojakov.

Poslanec Štrcin je vložil v narodnem predstavništvu na vojnega ministra Hadžića sledečo interpelacijo:

»Pozivljata se zopet dva letnika, namreč letnika 1888 in 1889 k dvamesečnim orožnim vajam. Nič nimamo proti temu, da vojna oblast to zahteva, ker živimo pač še v izrednih in nemirnih časih. Tudi naši ljudje to upoštevajo in so voljni vršiti svojo dolžnost napram državi. Ker pa stoji v razglasu, da veljajo za nekatere vpoklicance izjeme (za rudarje, železničarje in poštne uslužbence), se mi čudno zdi, da se nič ne ozira na kmetški stan in se nam ne dovoljuje nobene preložitve ali oprostitve od orožnih vaj. Te orožne vaje bi zelo hudo zadele marsikakega našega kmeta, ki je samostojen posestnik na svoji kmetiji, ali pa človeka, ki je morda edina moška moč pri hiši. Ali so ti ljudje manj potrebni in važni v državi nego rudarji, železničarji ali poštne uslužbenci? Ne trdim, da ti niso potrebni v svojem poklicu; trdim pa, da je naš kmet prav tako važen in potreben v državi in da imajo pravico do teh ugodnosti tudi kmetški moške in fantje, ki se sedaj pozivljajo k orožnim vajam, in to baš ob času, ko je na polju največ kmetakega dela.

Zato si dovoljujem vprašati gospoda vojnega ministra, ali je voljan dati podrejenim oblastim povelje, da upoštevajo, kolikor najbolj mogoče, težnje kmetkega stanu, in da dovoljujejo obzira vrednim proslcem oprostitev ali vsaj preložitve orožnih vaj in dopuste, posebno ob času žetve, košnje, sploh ob času spravljaja poljskih pridelkov in oranja?«

Minister je odgovoril sledeče:

»Na stavljeno vprašanje od strani g. poslance o osvoboditvi od vojne dolžnosti poljskih delavcev in kmetov do konca žetve, imam čast odgovoriti sledeče:

Napram stanju in položaju, kateri določuje število vojske in bojno moč raznih enot, izjavljam, da je ta bojna moč danes znižana do najnižje stopnje in da tega števila čet, ki jih imamo na celokupnem našem teritoriju, ne moremo več znižati. Znano Vam je, iz katerih vzrokov nismo v stanju, da še bolj zmanjšamo to bojno moč. Medtem smo mi odpustili vse, kolikor smo mogli, samo da ustrezemo. Odpustili smo zadnjo odbrano, tretji poziv, odpustili smo vojaške, starejše od 38 let in vsaki dan odpuščamo posebno n. pr. delavce, ki delajo po rudnikih, odpuščamo delavce, ki delajo pri mlatilnicah. Odpuščamo jih, samo razume se, v manjšem številu, ker bojne moči ne smemo mnogo znižati. Da Vam ustrezemo tudi v tem vprašanju, hočem v danem položaju predložiti vsem poveljnikom armijskih oblasti, da ustrezijo tudi v tem oziru in da odpustijo vojaške vsaj na krajši rok; umevno je, da to ne more iti na škodo službe, in poveljnikom armijskih oblasti ostane prepuščeno, da sami določijo, katero število se lahko odpusti in na kakšen rok.

To je kar morem storiti, da ustrezem. Kakor hitro pridem v ministrstvo, izdam tako naredbo; več ne morem storiti.

Iz Kmetških Zvez.

Kmetška Zveza za tržiški sodni okraj

je imela v nedeljo dne 13. t. m. sejo. Navzoč je bil tudi odbornik iz Dupelja. Sklenilo se je, da se vrši vsako prvo nedeljo v mesecu seja v Tržiču. V kratkem se priredi večji shod, katerega žele kmetije. Čule so se pritožbe nad vojaško komisijo, ki je tako nizko cenila konje. Neverjetno je, kar je pravil eden izmed odbornikov, da mu je vojaška komisija kobilo, za katero je imel ponudbo 14.500 K in še mernik

pšenice cenila samo 150 K. — Prav take so se čule pritožbe, da računa živino-zdravnik za konja, ki ga v trg pripeljana ga pregleda, 20 K. Na ta način more na en dan zaslužiti na stotine od kmetških posestnikov. Te cene so odločno previsoke. — Odborniki so poslali tajništvu J. K. Z. sledeče resolucije:

1. Ustanovi naj se zavarovalnica za živino.
2. Kmetskim fantom, vpoklicanim k vojakom, naj se ob času poljskega dela dovoli dopust. Orožne vaje naj se ne razpisujejo v dneh najtršega kmetkega dela.
3. Carinski tarifi na sol, petrolej, sladkor in druge življenjske potreščine naj se znižajo.
4. Vsaka občina imej pravico do lastnega ribištva v svojih vodah.
5. Vojna posojila nedoletnih, občin in posojilnic naj obdrže vojno veljavo.
6. Ustanovi naj se čimprej kmetška zbornica.
7. Planine naj se razdele med posestnike.

Kmetška Zveza za občino Fara pri Kostelu

je imela dne 13. julija svojo redno mesečno sejo. Obravnavala so se sledeča vprašanja:

1. Načelnik Janez Semič poroča o dosedanjem delu Kmetške Zveze, o vlogah, ki jih je pošiljala na poverjenišvo za agrarno reformo in okrajno glavarstvo glede izsekavanja gozdov od strani posestnika Nemca-žida Grünwalda. Sumarično je podal pregled o vseh prošnjah, ki jih je sestavila Kmetška Zveza glede prispevkov oprostitve vojaškega službovanja ter končno drugih zadev in prošnji.

2. Dosedanji načelnik prosi, da izvoli odbor, vsled preobilnega dela in ker bi sam rad drugod zastavil svoje moči, novega načelnika. Tako je bil izvoljen načelnikom Kmetške Zveze za občino Fara pri Kostelu Martin Jurkovič, in dosedanji načelnik Janez Semič, kaplan, je bil izvoljen za tajnika iste Kmetške Zveze.

Nato preide odbor k glavnima točkama t. j.

a) k posvetu glede zavarovalnic, blagovnih cen, podaljšanja železniške proge Kočevje—Delnice (Reka), ustanovitvi okrajne sodnije za ves slovenski del ob Kolpi, državnega nadzorstva nad gozdovi Nemca Grünwalda, krošnjarijenje tukajšnjega prebivalstva ter glede odmere osebno-dohodninskega davka v prihodnjem letu

vsled letošnjega neurja in skrajno neugodnega vremena.

b) Ustanovitev okrajne Kmetске Zveze za občino Osilnica, Fara in Banjaloka. Sedež okr. Kmetске Zveze je Fara pri Kostelu. Vsakokratni načelnik Kmetске Zveze za občino Fara in istotako tajnik, sta obenem načelnik in tajnik okr. Kmetске Zveze Osilnica, Fara in Banjaloka.

Opomba Jugoslov. Kmetске Zveze: Poslane resolucije smo poslali na pristojne oblasti.

Iz pisarne J. K. Z.

Dolenjski vlak.

Jug. Km. Zv. je dobila od ravnateljstva državnih železnic sledeči dopis:

Z ozirom na resolucije dolenjskih občin, tiščočih se vpeljave večernega vlaka št. 2217 od Grosuplja do Novega mesta, poročamo, da smo ta vlak opustili na občo zahtevo vsega dolenjskega prebivalstva. Takratna Narodna vlada v Ljubljani in Narodno Veče v Zagrebu sta v sporazumu in na podlagi predlogov občinstva zahtevala direktno zvezo s Karlovcem in vpeljavo tretjega para vlakov, kar se je zgodilo. Večerni vlak se je moral preložiti na poznejši čas, da potnikom ni treba prenočevati v Novem mestu.

Iz prometno-tehničnih in ekonomičnih ozirov je zaenkrat nemogoče vpeljati na tej progi še četrti par vlakov. Kadar bomo zopet spreminjali vozni red, se bomo pri tej priliki ozirali na sedanje želje prebivalstva ter opustiti nočni vlak in ga zamenjati z večernim.

Ljubljana, dne 15. julija 1919.

Od ravnateljstva državnih železnic:
Benedek I. r.

Opomba: Čudimo se, kako more ravnateljstvo tako utemeljevati opustitev večernega vlaka. Saj se razumemo: Vlak se je opustil na občo zahtevo in prošnjo vsega dolenjskega prebivalstva — izvzetih onih 80 odstotkov, ki jih tvori kmetijski stan. Poglejmo si v oči in recimo: Večerni vlak se je opustil in vpeljal nočni zato, da morejo biti nekateri deležniki izobrazbe ljubljanskih gledališč in »da potnikom« — verzičnikom — ni treba prenočevati v Novem mestu.

Kmetje!

Na uvodnem mestu prinašamo poziv, da darujete kolikor morete za pogorelce v Zagradcu. Beda ne bi bila tako strašna, če bi bili pogorelci zavarovani za primerne vsote. Večina jih ni bila višje zavarovana kot do 2000 K, vsota, za katero se danes ne more ničesar nabaviti. Svetujemo Vam, da se zavarujete za višje vsote, ker je danes Vaše nepremično premoženje s pohištvom vred vsaj desetkrat več vredno, kot je vsota kron, za katero ste bili zavarovani pred vojno in ste po veliki večini še danes. Zavarujte se sami za višjo vsoto in isto svetujte svojim sosedom. Kmetске Zveze in njih podružnice naj o tem podučijo svoje člane.

Za pogorelce v Zagradcu.

Jug. Km. Zv. je vložila na Gospodarsko komisijo za stvarno demobilizacijo prošnjo, da se da zagraškim pogorelcem stavbni les, poljedelsko orodje in vozovi. Kot odgovor je dobila sledeči dopis:

Na dopis z dne 15. 7. se sporoča, da je Gospodarska komisija sklenila prepustiti za pogorelce v Zagradcu 10 vagonov lesa in desk potrebnih za stavbe, katerega se nahaja nekaj v skladiščih v Mariboru. Obvestili bomo poveljstvo skladišča, da odpošlje označeno blago na postajo Žalna. Tukajšnja komisija pa namerava odstopiti ves les pomožnemu odboru, ki naj tudi ta dva prosilca upošteva. Istočasno bi bilo mogoče oddati nekaj lopat, kram-pov in spon, ter nekaj poljskih vozov. Tozadevno naj se zglašijo zastopnik »pomožnega odbora« v pisarni Gospodarske komisije, Sodna ulica 1.

Za predsednika: Ing. Rueh I. r.

Cenjenim naročnikom!

S prihodnjo 31. štev. ustavimo pošiljanje lista „Domoljub“ vsem onim naročnikom ki doslej še niso poslali naročnine za letošnje leto. Zato naj vsak cenj. naročnik ki ve da naročnine do konca leta še nima plačane, hitro isto odpošlje, da se mu list ne ustavi.

Še enkrat „male ali velike občine?“

(Konec.)

Koliko nepotrebnih velikih stroškov ima marsikatera občina ravno vsled tega, ker njeni funkcionarji ne poznajo zadosti določb zakona o domovinstvu. Koliko boljše bi stale občine, ko bi njeni voditelji vedeli izrabiti vse one ugodnosti in čuvati pravice, ki jih imajo po zakonih. Potem ko je že prepozno, pa pride marsikatero županstvo in prosi za pomoč, da bi se rešila občini ta ali ona parcela, ta ali oni vrednostni papir itd. Rekli boste: revizija občin, saj imamo revizorje! Toda tudi najboljši revizor ne more vselej še pravočasno odvrniti pretečo škodo in tudi ne more vedno slutiti, kje bi bilo treba še pregle dati.

Teh pomanjkljivosti seveda niso krivi občinski funkcionarji sami, marveč cela dosedanja naša postavodaja, preko raznih posvetovanj in enket do — dejanj.

Občine pa ne trpe samo vsled opisanih pomanjkljivosti svojega upravnega aparata, temveč še veliko bolj vsled povsem nezadostnih gmočnih (materijalnih) sredstev, ki so jim na razpolago. Izdatki za ceste in mostove, za občinske ubožce in za šole so stvar, ki zadene vsako občino, bodisi veliko ali majhno. Tem stroškom se ni mogoče ogniti, ker višja oblastva občine k tem lahko prisilijo. Jasno je, da malo občino taki iz-

datki veliko hujše teže kot veliko, ki ima večjo davčno moč. Niso redki slučajji, ko je za kakega občinskega ubožca, (hiralca) ali kako občinsko siroto v kakem dobrodelnem zavodu naraslo do 6 tisoč kron stroškov in še več. Ker občina ni imela razpoložljivih ubožnih denarjev, je morala naložiti svojim občanom 100 odstotno občinsko doklado in sicer kar za več let. Drugo leto pa je padel na ramena občine nov tak siromak... Kaj naj sedaj začne taka občina, ako se Bog ne usmili občinskega reveža in ga ne pokliče k sebi? Nekaj upanja nam pač še preostane, to je, da se bo sedanji trdi ubožni zakon, ki nalaga domovinski občini tako težko skrb za domačine-ubožce na kak način izpremenil, toda še vedno bo ostalo dosti ljudi, ki bodo slejkoprej navezani na občino. Tudi socialna zavarovanja se bodo glede tega dosti izpremenila. Socialna pomoč ubožcem, vdovam in sirotam bo v bodoče vse-kakor tvorila precejšnjo postavko v proračunih naših občin, bodimo na to pripravljani! Ker so občinski zakladi danes po večini porabljeni (za vojna posojila) bo za bližnjo prihodnost mogoče te izdatke pokrивati le potom občinskih doklad.

Poleg socialnih pa čakajo naše občine tudi še kulturne in gospodarske potrebe. Treba bo strokovnih šol, kmetijskih, obrtnih šol (lahko za več občin skupaj). Tu naj omenim podporno akcijo v korist malim obrtnikom, pri čemer bodo sodelovale tudi občine. Vse torej kaže, da bo treba občine v njih lastno korist postaviti na čim trdnjšo podlago, ako hočemo, da bodo mogle zadostiti svojim nalogam.

Kakšne pa so sedaj večinoma občine po deželi? Reči moramo: prav majhne. Na bivšem Kranjskem imamo vseh občin 368. Od teh jih je 98, ki imajo manj kot 500 ljudi in 91, ki imajo manj kot 2 tisoč kron državnega davka prepisanega. Drugih, nekoliko večjih občin s 500 do 1000 ljudmi, je 103. Večinoma štejejo 4 do 6 vasi, državnega davka pa imajo 2 do 5 tisoč kron. Občin z 1 tisoč do 2 tisoč ljudmi imamo na Kranjskem 84, državnega davka pa plačujejo večji del 5 do 10 tisoč kron. Večjih občin, ki imajo čez 2 tisoč ljudi, štejemo samo 76, takih z več kot 5 tisoč ljudmi pa samo 6.

Še manjše občine kot na Kranjskem so pa na Štajerskem, V mariborskem in ljubljanskem okraju na pr. so skoro vse občine pod 1 tisoč prebivalci. Pregled po slovenskih krajih nam kaže, da je več kot tri četrtine vseh občin, ki imajo manj kot 10 tisoč kron predpisanega državnega davka. Vse te občine se mi zde odločno premajhne! Zato sem v svojem članku v »Slovincu« povdarjal, da bi bilo treba napraviti večje občine. V krajih, ki leže v ravnini in ki so gosto naseljeni, bi brez težav lahko napravili občine s 4 do 5 tisoč ljudmi in ki bi imele 15 do 20 tisoč kron državnega davka (računano po povprečni davčni moči neindustrijalnih kmetijskih občin na Kranjskem l. 1916). Tako obsežnih občin seveda ne bo veliko, ker je le malo okrajev z najvišjo gostoto prebivalstva na Slovenskem (60 do 70 ljudi na en kvadratni km.) Pretežno večino bi pač tvorile ob-

line: 3000 do 3500 prebivalci ter okoli 15.000 K direktnih davkov. V goratih kraji bi se morali zadovoljiti z občinami okoli 2500 ljudi in vsaj 10 tisoč direktnega davka. Le v izrednih slučajih bi se lahko dovolilo tudi nekaj manjše občine na pr. je občina zelo gorata, inna pa precejšnjo celno moč (industrijski kraji!). Manjših občin kot z 2 tisoč prebivalstva naj bi se pa ne dovolilo na noben način.

Umevno je, da bo pri zlaganju občin upoštevati razen krajevne lege še druge okolnosti, gospodarske, prometne, farne in šolske okolišče.

Ako dobimo take občine, potem bo mogoče nastaviti boljše plačane občinske tajnike, ki bi morali biti za svoj posel izprašani, kar pri nas dosedaj ni bilo predpisano, dočim je to na Srbskem že davno po zasebnih zakonih določeno. Take močne občine bi tudi veliko lažje vršile svoje socialne, kulturne in gospodarske naloge.

Povrnimo se sedaj k piscu g. M., ki se je v zadnjih številkah »Domoljuba« bavil s temi stvarmi. On pravi, da je »Domoljub« prinesel že več glasov iz ljudstva, ki baje nočejo o velikih občinah nič slišati. Ne vem, če je to res, povdariti pa moram, da to, kar tuptam kak pisec »z dežele« napiše v list, še dolgo ni glas ljudstva. Nasprotno, jaz mislim, če se našim ljudem ta reč nepristransko pojasni, bodo sami od sebe zahtevali reform. Ravnotako še ne sledi iz tega, če so v minulih desetletjih veliko občin razdelili in napravili iz njih manjše, da bi bilo ljudstvo proti velikim občinam. Le pogledimo, kakaj je v večini slučajev prišlo do takih delitev. Mirno lahko rečemo, da večinoma iz povsem nestvarnih razlogov strankarsko-političnih, narodnih in le malokdaj iz gospodarskih. Absolutistična bivša avstrijska vlada pa je te delitve molče trpela, ker ji je bilo celo všeč, da so samoupravne oblasti čimmanjše in slabše.

Nasprotno pa je res, da so razumni ljudski zastopniki pa tudi močje že davno uvideli potrebo, ustanoviti večje občine. Tako n. pr. je bivši kmetijski deželni zbor že l. 1869 sklenil, da naj bi se napravile glavne občine z najmanj 3000 ljudmi. L. 1887 se je deželni zbor iznova pečal s tem vprašanjem, ko mu je deželni predsednik Winkler predložil svoj načrt. (Podrobneje glej v mojem članku v »Slovincu«.) Če je tedaj g. M. mnenja, da poznajo »gotovi« krogi potrebe naših občin bolj od zelene mize, ne pa od blizu — iz življenja, nam dela krivico, kajti vprašanje občinske reforme je tako staro in za vsakega, ki količkaj vidi, čisto jasno. Pisec ima prav, ko pravi, da občina ni tukaj radi višje gospodarske, temveč radi ljudstva. Ne sme pa pozabiti, da je občina tudi oblastvo in kot taka uvrščena v organizem javnih upravnih oblastev. Zato je na tem, kako posluje najnižja upravna oblast, brez dvoma interesirana vsa javna uprava. Demokratsko čutečega človeka mora boleti, ko vidi, kako žalostno stoji z marsikatero občino, ki ji je v postavah pač zajamčena ponosna avtonomija, v resnici pa je zaradi svoje nemoči padla na stopnjo navadnega eksekutorja ter izvršuje

samo še ukaze višjih. Če vidi g. M. v tem stanju še kaj »avtonomije« in »kmetove svobode«, potem mu ne morem pomagati.

Ne zakrivajmo si resnice in priznajmo, da gre danes za to, ali naj obdrže občine še nadalje dosedajno svojo javno upravno oblast, ali pa naj se ji ta vzame in izroči drugemu organu ter bi potem kmetiskim občinam ostale samo še lokalne zadeve, ki jih občine s svojimi malimi sredstvi lahko same izvršujejo. Odičen slovenski politik je lansko jesen priobčil v »Slovincu« vrsto člankov, kjer nasvetuje, da naj bi se občinam vzele vse važnejše zadeve in izročile novemu okrajnemu oblastvu, posebej za vsak sodni okraj. Misel ima svoje vrline ter se krije nekako z Winklerjevim načrtom. Ako pustimo občine v takem stanju kot so sedaj in tako slabo uređovane, skoro ne bo niti drugega preostajalo. Če pa občine povečamo in jim damo dobro upravno in gospodarsko podlago, ji bomo v pravem pomenu besede rešili samoupravo, kajti šele potem bodo izginili tisti pomisleki, ki jih ima sedaj javnost v življenski sposobnost podeželskih občin. Zato je ena izmed najvažnejših nalog kmetiskih občin, da se same zavzamejo za to stvar. Mimogrede naj omenim, da prihajajo tudi iz Dalmacije glasovi, ki zahtevajo ustanovitve večjih občin. Tako n. pr. so v Splitu izhajajoči list »Zastava« od 16. junija t. l. odločno pogojuje za čimnujnejšo preuredbo občinske uprave in za večje občine, ker to zahtevajo gospodarski razlogi. List pravi: male občine, ki imajo zajedniške gospodarske in prometne koristi, treba zložiti skupaj, kajti drugače morajo le te propasti in biti občanom namesto v korist — v veliko škodo.

Na pomisleke g. M., češ, da bo za občane kakor tudi za občinske odbornike neugodno, ker bi v velikih občinah imeli malo daljšo pot do občinskega urada, moram reči, da je ta skrb čisto prazna. Iz predležečega spisa je popolnoma jasno in nikdo ne more trditi, da bi bile kmetiske občine s 3000 do 3500 ljudmi, katerih bi bilo po tem načrtu itak največ, bogsigavdi kako velike, ali celo prevelike. Saj imamo že danes lepo vrsto takih občin in vrhutega par občin, ki so zares velike (od 100 do 200 km², tudi ona, v kateri živi g. M. spada med nje). Zato nas vendar ne more ostrašiti, če bi se kje v ravnini osnovala občina v obsegu 80 km².

Ravnotaka je z ugovorom, da bi v velikih občinah volitev župana ne bila nikdar prosta, ker bi se ga moralo zmeraj iz srede voliti, dočim bi ob robih občine bilo morda zmožnejših mož. Če zložimo več malih občin skupaj moramo že iz primerčnosti in vsestranske pravičnosti zahtevati, da bodi sedež bodočih občinskih uradov bolj v središču občine in s. v. v bližini občinskega središča. Ni pa potreba, da bi potem tudi župan moral biti izvoljen vedno iz sredine občine; lahko ga vzamemo tudi iz skrajnega konca občine. Če izročimo tekoče uradno delo v občinski pisarni večjemu občinskemu tajniku, ki bi bil za svoje delo disciplinarno odgovoren občini kakor tudi višjim oblastem, česar dosedaj še nimamo v postavnih določbah, potem se ni bati škodljivih posle-

dic za občino. Sicer bo pa vesten župan vedno našel toliko časa, da bo dvakrat ali trikrat na teden prišel v občinski urad pogledat uradne akte, zaslišat stranke, pregledat račune itd. Lahko pa si za nujne slučaje postaviti na dotičnem kraju namestnika, s katerim bi občinski tajnik lahko vsak dan sodeloval.

S tem smo prišli do vprašanja občinskih tajnikov. Tukaj me je pisec M. čisto napačno razumel in zasukal stvar tako, kakor da se hoče vzeti županom, občinskim odbornikom in občini vsa avtonomija ter kmetom sploh vsa svoboda. Pri tem se je povzpел še do smešnih pretiravanj, računajoč menda na učinkovitost takih fraz, ki so že precej demagoške.

V svojem članku sem se zavzemal za to, da bi dobile občine stalne občinske tajnike, ki bodo morali biti v svoji stroki podkovani in seveda boljše plačani kot sedaj, tako da bodo mogli svoje moči posvetiti samo občini. Zato bo treba zakonitim potom urediti pravni položaj občinskih tajnikov, njih nastavitve, prejemke in preskrbo za starost (pokojnino). Najnižjo plačo si mislim dva tisoč kron ali frankov na leto, računano po predvojni vrednosti, in sicer za vse občine obvezno. Za starejše občinske tajnike bi se določilo več petletnic. Premožnejšim občinam bi bilo na voljo dano, da k tej minimalni plači še kaj navržejo. Pod temi pogoji bi se brezdvomno dobilo primerne naraščanje za občinske službe in marsikateri nadarjeni kmetijski fant bi se ji posvetil.

Glede ureditve vprašanja občinskih tajnikov sem hotel govoriti v posebnem članku, zato je v »Slovincu« članku kakor tudi v tozadevnem mojem spisu v listu »Občinska uprava« iz leta 1917, št. 5 in 6, omenjeno zgolj splošno, da morajo dobiti občine »dobre« — »kvalificirane« občinske tajnike. Čudno se mi zdi zato, kako more pisec M. trditi, da mi gre pri tej stvari samo do tega, da bi dobile občine za tajnike — kar juriste z akademsko izobrazbo, ki bi hoteli imeti najmanj 15.000 K plače, dočim se jaz za druge potrebščine naših občin, n. pr. stroški za ubožce, za šole itd., baje ne menim. Bodi povedano piscu, da je ta njegova trditve pretiranost in površnost brez primere. Naj vendar še enkrat pogleda moj članek v »Slovincu«, kjer je dobesedno rečeno: »Razen upravnih ozirov pa bodo ustanovitve velikih občin zahtevale socialne in gospodarske potrebe (oskrba ubožcev, pomoč vojnim sirotam itd.)«. Nato sledi še cel odstavek gospodarskih razlogov. In če je že pisec porabil moje statistične podatke o velikosti občin iz mojega spisa v »Občinski Upravi«, naj čita vendar še naprej, kajti našel bo, da je tudi tam dosti govora o ubožni oskrbi in drugih potrebščinah, ki so za male občine veliko breme.

Za sedaj hočem končati članek, upam, da prihrani gospod urednik »Domoljuba« za naprej še kak kot v listu zame, ker bo treba v tej zadevi še marsikaj pisati. V interesu stvari pa prosim g. urednika, da zahteva od piscev, da svojega imena ne zakrivajo.

V. Pollak, komisar.

Huje kot flaka.

Pod gornjim naslovom se pritožuje »Domoljub« dne 26. junija 1919, št. 26, proti načinu prodajanja trave graščaka g. Antona Rudež v Ribnici.

Glasom prodajalnih pogojev je g. Rudež ponudil travo po vseh travnikih pronicelno ali v prvi vrsti samo za delo, to je, da kupec travo sam pokosi in posuši, polovico sena potem Rudežu prepusti in dotično seno prodajalcu na vozove naloži, samo v onih slučajih, v katerih bi se za kos travnika po več prevzemnikov pogajalo, se prepusti tistemu kupcu, kateri poleg opravljenega dela za prodajalca tudi še najvišje doplačilo ponudi.

Kupčija je bila popolnoma prostovoljna zadeva za delo glede doplačil, kateri niso bila potrebna, ko bi se bili kupci sporazumeli, kar je g. Rudež med dražba večkrat tudi sam povdarjal.

Dobre travnike so kupci za menovano delo radi jemali in še ponujali doplačilo, od slabih kosov je pa g. Rudež sam doplačila obetal.

Po končani dražbi pa je g. Rudež vsa doplačila prostovoljno podaril kupcem samim in obč. ubožnim zavodom onih občin, iz katerih so bili kupci, in sicer vsakemu po eno polovico.

Pritoževanje in klicanje državnega pravdnika je popolnoma neutemeljeno.

Županstvo prosi, da to pojasnilo objavite v Vašem listu.

Županstvo Ribnica, dne 28. jun. 1919.

Češarek, župan.

K pojasnilu pripominja naš poročevalec, da je večina navzočih razumela, da se zahteva poleg dela še plačilo. Vsled tega je bilo tudi veliko razburjenja navzočih pri dražbi. Če se je pa večina navzočih v razumevanju dražbenih pogojev motila in se je s tem g. Rudežu godila kaka krivica z »Domoljubovo notico, potem radi popravljamo.

Povodenj v Slov. Bistrici.

Slovensko Bistrico na Štajerskem in okolico je v soboto in nedeljo zadela strašna vremenska katastrofa. V soboto med 13. in 14. uro je od Pohorja prihrula nevihta s točo in je na poljih, travnikih in mestoma po vinogradih naredila nepregledno škodo. Posebno prizadeti kraji so: Tinje, Tinjska gora, Vižole, Spodnja Ložnica, Cegelnica, Nova vas, Lokanja vas in spodnji del Šentovca. Koruza in žito je popolnoma razbito. Na mnogih njivah leži krompir kar zunaj. Česar ni uničila toča, je poškodoval silni nalive, ki je odplaval žito in seno daleč odtod. Toče je ležalo ponekod do pol metra visoko. Najhuje pa je trpela Slovenska Bistrica po orkanu in nalive v nedeljo. Kraje, katerim je bila prizanesla v soboto, je tem huje obiskala drugi dan. Vihar je prišel od dveh strani in utrgal se je oblak. Tedaj je že od sobotne nevihte močno narastla Bistrica prestopila strugo, razrušila jezove in ob stranskem vodotoču nad mesto prestopila okrajno cesto Bistrica—Tinje. Pri-

tisk je bil tako silen, da je odneslo železno opremljeni Pirhanov most, ki je 5 metrov nad strugo. Voda je narastla še za 5 do 6 metrov, tako da je segala čez prvo nadstropje Pihanove hiše. Ta trenutek je bil za vse mesto osodopoln. Voda je izpodrušila vse dele betonske škarpe ob strugi, prodrla do hiš in narastla v nižjih krajih nad 1 meter visoko. Voda je prodrla v nižja poslopja in izpodnesla težke betonske podstavke za stroje. Istopila sta tudi potoka Devina in Ložnica; v bližini so še danes jezera. V hišah je bila do nad kolena naplavljenega blata. Voda je odnesla mnogo perila in pohištva. Škoda se ceni na 3 milijone kron. Bajе pogrešajo dve osebi. Obmejno poveljstvo je poslalo na pomoč 10 vojakov redarjev.

„Domoljubova“ pisma.

Razgovor o razporoki.

Prijatelj! Pravite, da ste Amerikanec in da imate o razporoki svoje misli. V Ameriki, pravite, o razporoki malo drugače sodijo kakor pa na Kranjskem. V Ameriki so razporoke tako navadne, kakor na Kranjskem recimo tožbe in pravde kmetov za pota in meje. V Ameriki se nihče ne čudi in ne pohujšuje, če se ločena ženska zopet omoži. Amerikanec ljubi svobodo, zato zahteva, da naj bo tudi zakon svoboden! Kar je pisal »Domoljub«, pravite dalje, je že resnično, če je zakon srečen in družinsko življenje lepo urejeno. A kaj tedaj, če mož dobi ženo, ki ob njej more le ponoviti tisti rek, da je baba hudič? Kaj naj mož tedaj počne če je v hiši sam prepir, sama jezljivost, če ona gode in jezika noč in dan? Ali ni bolje, da gresta narazen? Ali ni to tudi za otroke boljše? Kaj prida se bodo pa otroci v taki družini naučili? ali starše spoštovati? ali greha se varovati? Kaj pa še, če se je v zakon zalezla nezvestoba? Ali ni v takih razmerah razporoka najboljša in edina pomoč?

Ne da se tajiti, prijatelj, da ste »svoje misli«, ki ste jih v Ameriki dobili, krepko povedali. Le nekoliko pristranski ste. Če ste tako hudo prijeli žene, bi tudi moškim ne bili smeli prizanesti. Ali mislite, da je pa za ženi prijetno, če je na primer mož pijanec, ki cele noči popiva in doma potem ženo preklinja, morda celo pretepa? ali — kar je še huje — če je nečistnik in kako grdo bolezen privleče domov? Bodo pravičnil Nesrečnih zakonov niso krive le žene, ampak še večkrat možje!

Sedaj pa malo premislimo, kar ste povedali!

Vi ste Amerikanec, to se pravi, da ste bili v Ameriki, kjer je še toliko naših dragih rojakov Slovencev. Radi Vam verjamemo, da ste marsikaj videli in poskusili, kar se prav sklada z našimi razmerami. Ker govorimo o razporoki, bi Vas vendar morali vprašati, ali tudi katoličani tako sodijo o razporoki, kakor pravite Vi, da sodijo Amerikanci? Amerikancev je na milijone in milijone katoličanov (nad 13 milijonov jih je samo v Združenih državah), ali se pa ti milijoni z Vašo sodbo ujemajo? Kaj ne, če poveste po resnici in pravici, morate priznati, da ne? So izjeme, kakor

povsod, a velikanska večina misli tako kakor mislijo naši Slovenci, kakor mislijo vsi katoličani po celem svetu: zakon je nerazvezljiv, in razporoka je velik greh, poroka po razporoki pa prešuštvo. To uči katoliška Cerkev, to mislijo vsi pravi katoličani. Sedaj naj pa Vam še mi povemo, česar še morda niste slišali, kako je sodil o razporoki sam nekdanji predsednik Združenih držav, Roosevelt, ki ni bil katoličan. Dejal je, da je največja nevarnost za ameriško svobodo ravno razporoka. Razporoka, je dejal, uničuje družinsko življenje Amerikancev, a brez zdravega družinskega življenja ne bo dobro vzgojenega zaroda. Nov rod, ki bo izšel iz takih zvez, če ne bo sploh začel hirati in umirati, ne bo imel v sebi tiste kreposti, ki je potrebna za svoboden narod. Svoboden narod mora biti kreposten, pošten, čist, zmeren trezen narod, ki se zna premagovati, sicer se svoboda izprevrže v razbrzdanoost in pogubo. Če se posameznik ne more premagovati doma v rodbini, če ne more malo potrpeti, če se ne more sporazumeti, če ne more biti veran svoji dolžnosti, kako bo nesebično izpolnoval svoje velike dolžnosti do domovine? In če otroci vidijo samo sebičnost, če vidijo, kako starem nič ni zvestoba in dolžnost, nič ljubezen do otrok, kje naj tak otroci dobe tisto veliko, nesebično ljubezen, ki jo zahteva svobodna domovina? —

Res je, prijatelj, kar pravite, da slab zakon ni ne za zakonske, ne za otroke nič prida. Toda kaj sledi iz tega? To, da naj bi se taki zakoni zabranili! Kdo je pa kriv, če so taki zakoni? Ali ne lehkomišelnost, sebičnost, samopašnost ljudi, ki ne znajo nič se premagovati, nič potrpeti, nič odpustiti, ki nič ne mislijo na to, kaj je zakon, da je zveza zvestobe, zveza ljubezni, zveza dolžnosti, enega do drugega, dolžnosti do otrok, dolžnosti do domovine, dolžnosti do vse človeške družbe?

Če pa res ni nobene pomoči, če se je odprl med njima pekel, ki ga ni mogoče zasuti, v božjem imenu, tedaj naj gresta narazen. Cerkev jima to dovoljuje. A ne dovoljuje jima razporoke. Narazen lahko gresta, a zakonska vez ostane. Ločeno živita, a mož in žena sta še vedno. Morda ju bo čas zopet združil, saj čas zaceli mnogo ran in uči pozabiti marsikaj. Tega pa Cerkev nikdar ne bo dovolila, da bi se nanovo ženila in možila. Če si nista mogla v prvem zakonu ohraniti obetane ljubezni, naj ločena živita, in če je to težko, naj potrpi, saj morajo tudi drugi ljudje veliko trpeti.

A zakaj Cerkev ne dovoli prave razporoke? Saj smo že povedali. Zato ne, ker je ne more, zato ne, ker je zakon po naravi in božji postavi nerazvezljiv, in nerazvezljiv je, ker to zahteva blagor človeštva. Res bi bilo kdaj v posameznem slučaju morda bolje, če bi se zakonska mogla popolnoma ločiti, a kakor hitro bi postava to dovolila, bi se razvada razpasla in ne bi bilo je več mogoče ustaviti. Strast je nasilna, je dejal Leon XIII.; je kakor hudournik; če jez na enem kraju predre, ga nič ne udrži, dere in dere, da vse razdere; je kakor kužna bolezen; če se razleze, jo je strašno težko ustaviti. Tako bi se raz-

poroke začele množiti; vsaka stvar bi zadoščala za ločitev. To bi pa bilo v neizmerno škodo za družinsko življenje in vzgojo otrok. Če se je Roosevelt bal za veliko Ameriko, kaj bi bilo z manjšimi narodi? Bolje je potemtakem, da ta in oni v zakonu mora trpeti, kakor pa da bi se dovolila razporoka in bi le-ta počasi vse razdrila in končala. Sreča vsega naroda nam mora biti več kakor sreča tega ali onega posameznega človeka. Posameznik pride in odide, njegovega trpljenja je kmalu konec; narod pa ostane, njegova blaginja je blaginja celih rodov!

Tako uči vera, tako pamet. Ali morete pameti ugovarjati?

Tedenske novice.

Jugoslavija.

i Celovškega glavarja je jugoslovansko vojaško poveljstvo odstavilo in poglavo preko demarkacijske črte, ker je podpiral boljševiške stremeljenja in s tem hotel doseči vtis, da Jugoslavlani niso zmožni skrbeti za red.

i Popravljanje. Znano je, kako je podpredsednik deželne vlade dr. Žerjav krivo poročal notranjemu ministru Pribečeviću o razmerah na Slovenskem in so bili radi tega po krivici prestavljeni trije okrajni glavarji. Po resničnem poročilu Jugoslovanskega kluba je minister svoje odloke o premestitvi takoj prekalil, sedaj pa je prišel še v Jugoslovanski klub, kjer je podarjal, da je na slovenskem ozemlju povsod red in mir in konstatiral, da so bila prejšnja poročila netočna. Kljub temu je dr. Žerjav še zmerom podpredsednik deželne vlade.

i Narodno predstavništvo je izdelalo zakon o slovenskem vseučilišču, o porotnih sodiščih in o moratoriju. Nato je nastopilo predstavništvo počitnice, ki bodo trajale do 4. avgusta. Kot prva točka po počitnicah pride na vrsto davek na vojni dobiček, ki so ga pa vojni dobičkarji med tem dolgim časom cincanja že lepo spravili na varno.

i Kriza v ministrstvu. Za 20. in 21. julij so socialistični železničarji nekaterih držav, tako tudi v Jugoslaviji, napovedali štrajk kot ugovor proti namenu antante, da hoče le ta trje stopiti na prste komunistom na Ogrskem in Ruskem. Ministrski svet se je baval s to zadevo in je večina zahtevala najstrožje odredbe proti štrajku, dr. Korošec in Gostinčar pa sta zagovarjala milejše odredbe. Ker ni prišlo do soglasja, sta oba ministra izvajala posledice in odstopila.

i Ameriški poslanik za Jugoslavijo je že imenovan. Kdaj nastopi svoje mesto, še ni znano.

i Vprašanje? Nepotrpežljivo že čakamo, kdaj se bo vojnim dobičkarjem — puščalo; kdaj bodo kaj storili za državo, kajti na fronti jih ni bilo, med invalidi jih tudi ni; nahajali so se na varnem kraju in resnovito spravljali svoje tisočake. Vojnik je prezebal, gladoval, bolehal, umiral, kri prelival, a oni so se blažili s šampanjcem in se širokoustili, kako se ves svet pojemči, prevzevši kulturo prvega in edinega

ga spomina in slave vrednega naroda na zemlji. Čakali smo na drobtine, ali tudi teh ne bode: dobičkarji se bodo razplinili, in ostali bodo siromaki; in v te se bo zagledalo oko finančne postave. In glej čudo, poštni tarif se je povišal — kapitalistom? e, Bog varuj! Proletarcem se je pomaglo do večje stiske. Ti so si imeli največ potožiti in pisati. Radi povišanja poštarine bo množina pisem padla, in minister ne bo imel zaželenega dobička. Nemško-avstrijski minister se je s takim ravnanjem opekel, ali ko je porto znižal, je dosegel pričakovani višek. Zmeraj se obeča, koliko se bo storilo za ljudstvo, nalogajo se pa bremena. Zakaj se ne pogleda po trgovinah, kjer je še dosti blaga, ki tako pokvarjeno in plesnivo in neužitno in škodljivo na prodaj pride? Tako je z moko in drugimi živilci. Za seljaka se je takoj znalo ter se mu jemalo, ali za te »boljševike« se ne ve, in se noče vedeti. Le počasi prihajajo stvari na dan. Prizadeti.

i Vlak med Belgradom in Parizom. Vpeljal se je nov vlak, ki vozi iz Pariza v Belgrad in ima vse tri razrede. Dosedaj je vozil vlak samo s prvim razredom in je vožnja iz Ljubljane v Pariz stala poldrug tisoč kron.

i Vseučilišče se bo otvorilo tudi v Skoplju in Sarajevu. Tako bomo imeli v Jugoslaviji pet vseučilišč in sicer v Belgradu, Zagrebu, Ljubljani, Skoplju in Sarajevu.

i Ni imel sreče. Milan Jovanović, kapetan II. razreda pri vojni blagajnici belgradske posadke je dne 9. t. m. s ključki omenjene blagajnice pobegnil. Na podlagi izdane tiralice pa so ga v Skoplju prijeli. Pri njem so našli še 42.000 dinarjev. S tem denarjem je nameraval pobegniti v Grčijo. Omenjeno vso to mu zaupali in jo izročili finančni upravi, njega pa vojaški oblasti v nadaljnje postopanje.

i Čedne razmere na hrvatskih železnicah. Poslanec Anton Sušnik (Jugoslovanski klub) je v narodnem predstavništvu vprašal ministra za promet glede postopanja mažarskih železniških uradnikov na Hrvatskem in navajal primer, ki se je dogdil pri vlaku z živili za Gospodarsko zvezo v Ljubljani. Posebno drzen je bil neki uradnik v Novski, ki ni hotel dati znamenj za odhod vlaka drugače kakor v mažarskem jeziku. V Novem Sadu so morali plačati namesto šest kron za vozne listke 100 kron. Vrhtega je vlak moral čakati 29 ur. Na neki postaji je vlak stal šest ur, ker je službujoči uradnik spal. Na povratku je isti mažarski uradnik zahteval, da morajo ponovno plačati vozne listke, četudi so jih že plačali v Novem Sadu. Došlo je skoro do pretepa. Medtem so ostali uslužbenci izjavili, da ima uradnik samo namen, izvleči iz potnikov denar. V Sisku ni bilo delavcev, da bi naložili premog, vsled česar je moral pomagati pri nalažanju celo neki nadporočnik. — Minister Vulović je odgovoril, da so mu te žalostne razmere znane, da bo tudi odredil strogo preiskavo, toda na žalost ne more izmenjati vseh mažarskih uradnikov. Nadeja se, da bodo železničarske šole v Belgradu, Zagrebu in Ljubljani skoro mogle odpomoči pomanjkanju železniškega uradništva.

Domače novice.

d Orlovski tabor se vrši 27. t. m. v Celju. Udeleženci, ki se bodo izkazali z izkaznico Orlovske Zveze (dobe jo pri domačemu odseku Orla) bodo imeli na južni železnici polovično vožnjo. Vlak odhaja iz Ljubljane ob 4. uri 43 minut jutraj in odhaja iz Celja ob 7. uri zvečer.

d Dekliški shod na Trški gori. Dne 5. t. m. bodo priredile dekliške Marijine družbe ob vsakem vremenu velik dekliški shod na Trški gori. Pričetek pobožnosti v cerkvi ob 8. uri. Zunaj cerkve se bo vršil dekliški tabor, na katerem bodo nastopale mladenke in drugi govorniki. Popoldne po končanih litanijah razhod. Vse tozadevne prijave naj se pošiljajo župnemu uradu v št. Petru.

d Darovi iz Amerike v vrednosti 13 milijonov kron so prispeli v Ljubljano. Naklonili so jih jugoslovanski Amerikanci svojcem v domovini. V Ljubljano je došla velika večina zabojev in sicer 1513. 342 zabojev je namenjeno hrvatskim krajem, 158 zabojev nima naslova, zato se bodo razdelili med ubožnejše sloje. Vsebujejo čevlje, platno, mast in drugo blago. Vsi oni, katerim so naslovljeni zaboji namenjeni, bodo pravočasno dobili obvestilo od ekspedicijske tvrdke Balkan, ki je prevzela razdeljevanje. Zato naj oni, ki upajo na kako pošiljatev, ne nadlegujejo tvrdke z vprašanji. Kdor ne bo obveščen, ta pač ni nič dobil. Največ zasluge za nabirko teh darov ima katoliško slovensko društvo »Jednota« v Čikagu.

d Naši vojaki na Koroškem pišejo: Hudo smo bili užaljeni, ko so nas naši domačini, ki nas morajo dobro poznati, za zajce imeli. Vedel pa ni nihče, v kakem položaju smo bili. Samo to so vedeli, da smo morali teči. Ali bi bilo mogoče boljše, da bi se dali vsi postreliti ali ujeti? Kje je vaša pamet, stari vojaki? Saj kar je deklet in žen, te ne razumejo kaj je vojna. Če ste pa vi bolj hrabri, zakaj se pa držite v zaledju? Zakaj ne pridete ven, da bi tukaj pokazali svojo hrabrost? Slovenska dekleta, prezirajte take in se bolj spominjajte na fante v slovenskem Korotanu. Sedaj so pokazali kaj znajo tako zaničevani fantje, ki so se tako dolgo borili tukaj, potem pa vendar dosegli svoj cilj.

d Slovenska dekliška meščanska šola se je ustanovila v Kočevju. Poučevale bodo sestre usmiljenke.

d Ne kupujte talijanskih lir! Glasom zanesljivih poročil iz Trsta krožijo tam velike množine ponarejenih italijanskih bankovcev, posebno takih po 25 in 50 lir. — Po nekaterih informacijah so tam posamezniki nabrali večje zneske takih ponarejenih bankovcev po 25, 50 in 100 lir, da jih prineso v Jugoslavijo in tukaj razpečajo za dobre krone. Naj bodo torej vsi oni, ki rabijo italijanski denar, zelo previdni!

d Cvetlični dan v Ljubljani je prinesel v prid invalidom 21.895 K 52 vin.

d Poprava cest v Ljubljani bo stala 5 milijonov kron. Tako je povedal ljubljanski podžupan dr. Triller v seji občinskega sveta.

d Primanjkljaj ljubljanske občine za tekoče leto znaša čez 4 milijone kron.

Nekaj tega primanjkljaja bodo pokrili z običajnimi dokladi na davke, 2 milijona in pol pa bodo vzeli na posodo.

d Prekrstitev ljubljanskih ulic in trgov. Občinski svet je v zadnji seji izpremenil tista imena ljubljanskih ulic in trgov, katera so spominjala na avstrijsko nadvlado nad slovensko zemljo. Tako se sedaj imenuje trg pred deželno sodnijo: Trg kralja Petra, trg pred Mestnim domom: Krekov trg, znana Marije Terezije cesta (od Figovca proti Šiški) je sedaj Gospodarska cesta, Radečkega cesta (nekdanja Kravja doina) je postala Vidovdanska cesta, Jubilejni most je dobil pa malo priključljivo ime: Zmajski most.

d Zaprlji so vrhniškega župana Tršarja in bivšega občinskega tajnika Seliškarija, ker sta osumljena, da sta spravila veliko vojaškega denarja, ki je bil zaplenjen ob prevratu pri raznih vojaških oddelkih, ki so šli skozi Vrhniko. Zadevo sodišče preiskuje.

d Vihar s točo v Ambrusu. V soboto dne 12. julija je sredi popoldne nenadoma prihrumela nad župnijo Ambrus grozna nevihta s točo. Vihar je lomil najdebelejša drevesa, toča pa je grozno pobila polje. Ječmen je bil še skoro ves na polju; ne zrna ni ostalo na slami. Sedaj kose ječmen, pšenico, oves. Polje je prav lepo kazalo, sedaj je po nekaterih delih župnije vse uničeno. Bog vedi, kako se bo obupano ljudstvo preživelo, ako ne bo podpore v zrnu. Ljudje pričakujejo za trdno, da se jih ne bo pustilo brez podpore.

d Toča. Občino Šmarieta pri Novem mestu, zlasti pa vasi Radula in Zalog, je 10. t. m. zadel strašen udarec po toči, ki se je okoli 15. ure vsula po njivah in vinogradih. Ječmen je uničen popolnoma, rž, koruza, proso in fižol deloma, vinogradi so ponekod popolnoma, drugod deloma razbiti, isto je s sadjem in sočivjem. — Merodajne oblasti se naprošajo, da nam pomagajo, zlasti pa naj ukredujejo, da se vpošteva ta udarec pri odmeri osebne dohodnine za prihodnje leto.

d Toča je pobila tudi v okolici Maribora.

d Strela je ubila posestnika Jožefa Štravs v Srednjem Lipovcu pri Ajdovcu na Dolenjskem. Rajnik je bil priden gospodar in krščanski mož. N. v m. p!

d Velika nesreča. Dne 21. junija ob 4. uri je naglo pridrvel avto iz Slovenske Bistrice proti Mariboru in je na Gornji Polskavi povozil sinaka g. Jožefa Kac. Pogreb se je vršil 23. pr. m. Rodbini Kac vožalje.

d Usodepolni strel. Apolonija Urh, 23 let stara posestnikova žena v Stranjah pri Kamniku, je doma na travniku kosila. Nenadoma je počil v njeni bližini strel. Krogla jo je zadela v levo ramo. O storilcu ne vedo ničesar.

d Zverinski človek. V Trziču na Gorenjskem je dne 11. t. m. delavec v opokarni Seidl zvičajno speljal v gozd 11letno Milado, hčerko tovarniškega delovodje Brejla. V gozdu je deklico pohotno zlorabil ter jo nato umoril. Seidl je Nemec ter se je pred pol leta poročil v Trziču. — Deklica je bila pokopana ob velikanski udeležbi tržiškega prebivalstva. 150

belooblečenih deklic jo je spremljalo na zadnji poti ter ji rosilo cvetlice na grob.

d Predrzna tatvina. V Slovnikovo prodajalno oblek na Starem trgu v Ljubljani je prišla 3. t. m. družba dveh moških in dveh žensk, ki je začela tam izbirati obleke, češ, da jih bodo kupili kar deset. To priložnost so porabili za tatvino, ki se jim je pa vsled pazljivosti prodajalke ponesrečila. Pri izbiranju oblek je spravila ena izmed žensk pod krilo dve celi obleki, ki sta padli od nje, ko je prodajalka priskočila. Cigan Matevž Gril, ki je bil tudi v tej družbi, je tatavo skrival pred očmi prodajalke, da bi je ta ne opazila. Ko je prodajalka tatovo spodila, je cigan ostal v trgovini in razlagal svojo nedolžnost. A ni mu nič pomagalo, moral je s stražnikom. Predkaznovan je samo 27krat zaradi vlačuganja in tatvine. Sodišče ga je obsodilo zaradi poskusa hudodelstva tatvine z uporabo izredne milosti, ker ima skrbeti za šest otrok in ker je božjasten, na tri mesece težke ječe.

d Cerkveni rop. V noči na 10. t. m. je neznan tat v farni cerkvi v Šmarinem pod Šmarno goro iz kamnatega in zaklenjenega nabiralnika, katerega je moral z železnim drogom odpreti, pobral 80 K drobca. Poskušal je v isti cerkvi vlomiti še v dva druga nabiralnika, kar se mu pa ni posrečilo. Kar ni bilo ne v cerkvi, ne v cerkvenih vratih nobenega znaka vloma, se da sklepati, da se je tat, ki se je tja že podnevi vtihotopil, dal žez noč zapreti ter se je zjutraj, ko je cerkvenik cerkev odprl, s svojim plenom odstranil. Storilca zasledujejo.

d Mladi zlikovci. V Ljubljani je aretirala policija šest mladih fantalinov, ki so ponarejali poštne nakaznice ter s tem ogoljufali državo za 70.000 kron. Denar so potrosili v družbah zloglasnih žensk.

d Izginil je v Šmarju pri Ljubljani brez sledu dve leti star otrok, deček. Po izjavi otrok je šlo dete za šolarji do bližnjega gozda, kjer so ga otroci pustili in zbežali. Otroka so doma takoj pogrešili in ga začeli iskati. Preiskali so vse gozdove, polja in vode v bližini, a vse brez uspeha. Mogče je, da je kak tujec odpeljal nesrečnega otroka. Matere, ne puščajte otrok samih in dajte jim zanesljive varuhe!

d Knoblar v Rimu. L. 1844. je bil znani afrikanski misijonar Slovenec dr. Ignacij Knoblar sprejet v propagando v Rimu. Pridno se je ondi učil raznih jezikov in se pripravil za misijonski poklic. Dne 13. januarja 1845 je bila v propagandi akcija, v katerih so bili govori v raznih jezikih sveta. Knoblar je govoril v sanskritskem jeziku. Akademijo je vodil kardinal Mezzofanti, ki je znal govoriti 58 jezikov.

d Šmartin pri Kranju. Dne 20. junija t. l. je na Bregu št. 19 umrla vneta pospeševalnica našega časopisa 23 let stara deklica Perčič Frančiška. — Dne 12. julija t. l. pa je umrl 33 let stari fant Gracar Janez, Pevčev iz Sred. Bitinja št. 17. Pokojni se je pred par tedni vnil iz laškega ujetništva.

d Predvor. Odgovor »Jugoslaviji« z dne 17. julija. Zaslužnemu Primožu Raca vsi prav iz srca želimo srečno pot na Ko-

roško. Radi bi pa prej zvedeli, kako je praznoval rojstni dan kralja Petra? — Preddvorski patrioti.

Drugod po svetu.

p Socialistična strahovlada. Socialisti bi povsod radi dobili sami državne vaje v roke, da bi potem lahko komandirali po ruskem in ogrskem vzorcu: ropali bi premoženje, tiskali papirnati denar, obešali ljudi in pustili delavce lakote umirati; prav tako je na Ogrskem in Ruskem vsaj v večina krajih. Da bi to dosegli, so priredili sedaj dvadnevno stavko po celi Evropi, ki se je pa le malo posrečila. V nekaterih državah sploh niso stavkali, pri nas je po tovarnah delo počivalo, železnice pa so vstrajale kljub socialističnemu štrajku. To socialdemokratsko strahovanje in nasilje bo vendar enkrat treba ukrotiti.

p Italijanski »junaki«. Italijanski vojak, ki še nikdar niso žmagali, so pretepli v Keki francoske vojake in jih med pretepom 100 ubili. Zaraditega vlada med Francijo in Italijo silno napeto razmerje, ki se bo pa zlepa poravnalo.

p Najkrajša pot. Italijanom ni všeč, da se mirovni konferenci nič ne mudi, da bi priznala slovensko zemljo Italiji. Ker v Italiji vedno bolj vre in preteča revolucija zna postaviti na glavo ves italijanski pohlep po naši zemlji, zato je sklenila italijanska vlada Primorje kratkoma anektirati, to se pravi: polnomočno priključiti Italiji brez ozira na mirovno pogodbo. S tem bi naši Primorci prej postali italijanski državljani, preden bi bila podpisana mirovna pogodba.

p Težaven noivranji položaj v Italiji. Izbruh ni nevelje italijanskega prebivalstva in vsled tega trajajoči nemiri so spravili Italijo v zelo težaven položaj. V stotinah mest ni nikakih življev več. Vlada skuša na vse pretege zboljšati položaj, toda brez uspeha. Ministrski predsednik Nitti je poslal upravam mest in vasi in občinskim svetom okrožnice, kjer jih pozivlja, naj rešijo zamotani položaj. Cene rastejo in brezposelnost je vedno večja. Socialisti razvijajo zelo živahno agitacijo. Trgovina in promet počivata popolnoma.

p Krvavi izgredek zaradi dračine so se vršili v Vidmu na Beneškem. Vojstvo je streljalo s strojnimi in ubilo 5 oseb. 11 pa ranilo.

p Smrtonosni strel v dunajskem arzenalu. V dunajski arzenal (skladišče za orožje in municijo) je došlo nekaj čeških častnikov z enim milijonom denarja, da bi podkupili arzenalskega poveljnika, da bi jim odstopil del orožja. Ker se poveljnik ni dal podkupiti in je hotel častnike aretirati, so le-ti začeli streljati, na kar je prihitela delavska bramba, od katere sta dva padla zadeta po kroglah čeških častnikov. Te častnike so naposled aretirali in zaprli.

p Rumuni zahtevajo Besarabijo, ki je bila preje ruska in se sedaj vlada sama zase, ker živi tamkaj tri četrtine Rumunov.

p Odprava častnih in plemiških naslovov v Nemčiji. Nemška narodna skupščina je sprejela člen, s katerim se odpravljajo častni in plemiški naslovi. Člen določa tu-

di, da država nima več pravice podeljevatil odlikovanja; nemški državljani ne sme sprejeti častnega naslova ali odlikovanja niti od kake inozemske države. Nemška narodna skupščina je sklenila tudi, da se odpravi smrtna kazen.

p Bivša nemška cesarska dvojica je nevarno zbolela.

p Proti mirovni pogodbi. Francoski socialisti so sklenili, da v državnem zboru ne bodo potrdili mirovne pogodbe, ker je krivična.

p Najtežja stavka. Francoska vlada je znatno podražila tobak. Tedaj so naredili francoski kadilci junaški sklep, da štrajkajo, dokler vlada cene tobaku zopet ne zniža. In stavkali so. Vlada se je vdala in ceno znižala.

p Nič več ne bo vojska na svetu, tako so se bahali diplomati, ker da bo mirovna konferenca vsem dala pravico. Kljub temu sta se zavezali Anglija in Amerika, da bosta pomagali Francoski, kadar bo zopet izbruhnila vojska z Nemčijo. Kakor se vidi, ti gospodje sami sebi ne verjamejo ali pa imajo slabo vest.

p Svetovna vojska se je šele pričela, tako je napovedal ruski boljševiški poglavar Lenin. Začel jo bo on s pomočjo Nemčije in sicer proti Franciji in Angliji. Ta vojska bo obstojala največ v boljševiški propagandi v Franciji in Angliji.

Dopisi.

VODICE.

Dne 29. junija je imela pri nas ustanovni shod »neodvisna« Kmetijska stranka. Govorniki so kmetu obljubljali zlate gradove, žal, da vidane samo v oblake, obetali reformo na vseh straneh, tako da se bo po njih besedah zemlja spremenila v raj; davkov ne bo, revežev ne bo... Zatrjevali so tudi, da je njihova stranka popolnoma neodvisna, dasi smo videli, da so bili vsi govorniki še pred par meseci vneti pristaši liberalne stranke. Poslušalci jim niso kaj posebno verjeli, zakaj ko se je po končanem shodu pričelo vpisovanje, se jim je vsedlo na linčance le par nednčev.

Naša Kmetijska zveza se dobro giblje. Ljudje vedno bolj spoznavajo, da je le v slegi moč; razne stranke kmata ne bodo rešile. Pri odborovi seji dne 5. julija so se sklenile sledeče resolucije:

1. Poslanci naj zahtevajo od centralne vlade, da skličejo pokrajinski zbor, da bo pri deželni vladi imelo besedo ljudstvo.

2. Jugoslov. Kmetijska zveza in naši poslanci naj posredujejo, da vojaška oblast res oprosti može in mladeniče, ki so neobhodno potrebni za kmetско delo.

3. Naši poslanci naj zahtevajo, da se v slučajni ženske volilne pravice ista prizna tudi kmetiskim ženam, ker so tudi one dobro in vestno vršile svojo dolžnost med vojsko.

IZ ST. JERNEJA.

Na naš zadnji semenj se je prignalo dokaj goveje živine in konj. A kupčija je bila bolj zlaverna. Ni bilo vnanjih kupcev. Ljudje so rekli — ni »Palerca«, ki je prejšnje čase toliko tisočakov po naših sejnih pustil, za kose pa Lah. Naj reče kdo, kar hoče, mi bomo vedno trdili: sosed potrebuje sosed. Dokler bode Jugoslavija tako na vse strani zaplonkana, ne bo boljše. Cene živini so močno padle. Leni volj, za katere je imel jeseni posestniki 9000 K, je sedaj prodal za 4200 K!

Manufakturnega in drugega blaga je bilo te v obilici na trgu. A po kakšnih cenah! Za par nogavic 30 K. Prešiček, katerega je ženska komaj nesla, pa 100 K. Ker so cene med

temu, kar imam kot kmetovalec prodati in kupiti tako nesorazmerne, davki pa čedalje višji in višji, je razvidno, da mora kmetovalec zopet v take ali še večje dolgove zabresti, kakor je bil pred vojsko. Zato, Kmetiske zveze, kličemo glasno: odprite nam kmalu meje!

VRHNIKA.

Malokdaj se v zadnjem času sliši kaka beseda iz naše lepe Vrhnike. Rane svetovne vojske se še niso popolnoma zacelile, tudi je veliko vzroka v tem, da je pred nosom stric Pepe (Lah), ki poželjivo gleda zlasti tukajšnje gozde. — Politično je ljudstvo tako zavedno, le žal, manjka nam voditelja. Kaj je z našo Kmetisko zvezo? Zdi se, da čaka operacije, pa manjka zdravnika ali medicine, pravijo, da se arčnije težko dobe, no pa to se bo že dobilo. Jako razveseljivo pa je dejstvo, da organizacija Orlov tako krečno napreduje. Postavili so se Orli pri procesiji sv. Reš. Telesa, 36 jih je bilo v kroju, krasna četa, zlasti za sedanje razmere. Tudi Orlice se pridno gibljejo. Nastopile bodo prv.3 pri javni telovadbi v Borovnici dne 10. avgusta. Vrhnici, ta dan pa le v Borovnici. Orli naprej za vašimi lepimi cilji. — Enkrat smo imeli pri nas društvo treznosti. Vrhnici pomislite, ali ni to živa potreba —?

DOVJE.

Posrečilo se mi je, da sem dobil v našem velikem (22 metrov dolgo) sosedovo poslopje, katero sem prezidal in priredil za Društveni dom in gledališče. Kulise, ozadje, pročelje in zavese fid. mi je izvrstno naslikal g. Bradarica iz Kranja. Zidarstva, tesarska in sobnoslikarska dela so izvršili lepo dovčki domačini. — Prizori na zastorih so vzeti iz Triglavске okolice. — Jakob Aljež.

IZ DOBREPOLJ.

V četrtek smo spremili k večnemu počitku ženo načelnika naše Hranilnice in posojilnice, gospoda Jakopiča iz Podpeči. Silno hudo ga je zadela ta nenadna izguba, kajti rajna mu je bila vestna in dobra gospodinja, zares vzor prave krščanske žene. Bila je v nedeljo še v cerkvi pri svetem obhajilu ter popoldne pri roženvenski procesiji, v sredo pa so ji nadenkrat pošle telesne moči. Blaga pokojnica zapušta tudi pet nedoraslih otrok, ki so izgubili svojo dobro mater. Cela družina je močno potrta. Upamo pa, da bo prenesla tudi to prekušnjo v svesti si, da je šla rajnica po svoje plačilo. Le vera v nadzemsko življenje more dati človeku ob taki priliki tolažbo. Odbor Hranilnice in posojilnice se je v polnem številu udeležil pogreba in tako izkazal sočutje svojemu načelniku. Blagi pokojnici pa blag spomin. Naj živa zaslužno plačilo!

RAKA NA DOLENJSKEM.

Ker se malokdaj kaj čuje v »Domoljubu« o nas, sem se namenil sporočiti par vrstic. Sicer mi je okorna roka od nanornega kmetiskega dela. Najbolj me veseli, ko čitam »Domoljubu«, kako se kmetje po celi Jugoslaviji organizirajo v J. K. Z. Nov zrak veje in v bodoče bo le v organizaciji moč. Kaj pa pri nas, re večkrat vprašujem. Nič, ravno tako smo kot ovčke na paši — zaka? — zato, ker ni pravega človeka, ki bi si vzel stvar k srcu. Gospodje, ki imajo obitno v rokah, so le bolj za svoj žep ustvarjali, za splošni blagor jim ni toliko mar. Kakor povsod, tako bomo tudi mi potrebovali v bodoče boljšega občinskega poglavarja. Drugače se nam še dosti dobro godi, le denar, kolikor smo ga v zadnjem času prihranili, bo v najkrajšem času izdihal kot kaža: silni davki, odušni trgovci. Ti trgovci, to so prave ljudske pitavke; blago, ki je bilo celo vojsko na podstrešju skrito, prihaja sedaj po odušnih cenah na dan. Poznam človeka, ki je došel kot trgovski sotrudnik na Rakto in ni imel 10 kron v žepu, a sedaj je milijonar. Ali so to naši prijatelji, ki pri vsaki priliki kmata opet nastopijo? Sena smo letos veliko nakosili, a slabše kaže vinska letina, ker vedno deževje silno škoduje vinogradom.

GORJE NAD BLEDOM.

Bralno društvo je priredilo 13. julija vrtno veselico v korist vojnim invalidom. Škoda, da je vreme nagajalo in je morala godba z Jesenic tako hitro oditi. Dekleta pa so prav

pridno prodajale srečke, kakor tudi cvetlice v prid vojnim pobablencem, za kar jim najlepša hvala. Čistega dobička 800 K je poslalo društvo za vojne invalide. Ko bi ne bil dež s svojo brezobzirno roko posegel vmes, bi bilo gotovo veliko več udeležbe iz okolice, tako pa je le godba z Jesenic privabila s sabo polno Jeseničanov. Najlepše pa je bilo to, da so domači fantje ravno ta dan, ko smo zbirali za uboge invalide, priredili ples, kamor je seveda znana harmonika zelo vlekla »dobra« dekleta. Grdo je bilo to od fantov, grdo pa še bolj od onega, ki jim je dal prostor na razpolago, tako so govorili pošten ljudje. Da bi jim nihče ne mogel očitati, so menda naredili vstopnino in poslali denar za invalide. No, pa se vseeno poznamo!

IZ IHANA.

Odgovor dopisnikarju v »Domovini«: Kar se tiče srečolova, je bil čisto pravilen. Koštrunčka je kupil posestnik, ki si je pridržal pravico do zaključka. Prodan je bil za 120 K. — Mislim, da je čisto prav, ako posvarijo naš gospod župnik naše fante, saj je pa to njihova dolžnost. Kdor pride k maši, naj gre v cerkev, ako pa mu ni do službe božje, naj ostane rajši doma. Vsi dobromisleči Ihanci bodimo veseli, da imamo tako vrlega gospoda župnika. Vas pa gospod župnik prosimo, ostanite pri nas. Opozarjamo pa, da komur niso naš g. župnik dovolji, lahko takoj zapusti Ihan in gre prostovoljno na Turško. — Kat. sl. misleči Ihanci.

IZ ŠT. VIDA PRI STICNI.

V »Domovini« me napada znani dopisnik s Krke, da sem baje brezobzirno postopal pri aprovizaciji. Vsakdo ve, da delo pri aprovizaciji ni lahko, da ni mogoče vsem ljudem ustreči. Dopisnik misli, da sem postopal brezobzirno, ker sem neki ženski odrekel moko, ker je živeła pri očetu, ki ima dva grunta in ki je vsa moko pošiljala v Ljubljano. Morda misli dopisnik, da sem postopal brezobzirno, ko sem odvzel prodajo sladkorja očetu iste ženske, ker si je od 100 kg sladkorja za se pridržal kar 30 kg. Vodil sem in še sedaj vodim aprovizacijo 15 občin popolnoma brezplačno. Niti stroškov nisem kril z dohodki. Odpovedal sem se pred pol leta temu poslu, a glavarstvo me ni hotelo odpustiti. Dokaže naj dopisnik, da se je namenoma zgodila komu krivica! Dokaže naj dopisnik, da sem napravil le 190 K čistega dobička, in odstopim mu jih. Vedno sem skrbel, da se je blago, kar ga je bilo, pravično razdelilo. Dokaže naj dopisnik, da sem krivično postopal, ker namenoma in brez dokazov čast krasti ter obrekovati se ne spodobi. Dopis v »Domovini« itak nima namena kritikovati aprovizacije. Liberalna gospoda je jezna, ker sem pomagal ustanoviti Kmetisko zvezo, ker so videli, da so Krčani na strani Kmetiske zveze, ker vidijo, da se liberalna lada potaplja, ker so ljudje videli, da je le edino v delu in pošten organizaciji »rešitev«, ne pa v posedanju in popivanju. Ne bom sledil liberalni gospodi. Lahko bi naštel celo stran veriznikov in vojnih dobičkarjev, ki so izsesavali naše ljudi in so glavni stebri J. D. S. (liberalne stranke) v našem okraju. Snovi je dosti. Če jo začnemo, bo smrdelo. Sedaj ni čas za osebno napadanje, sedaj je čas dela. Čudim se, da »Domovina«, ki se šteje, da je sol Jugoslavije, priobčuje vedno osebne napade. Delajte in poučujte in ne razdirajte, kar smo dosegli s skupnim delom. — To ni napad, je le odgovor dopisniku »Domovine«, ker on je prespal one dneve, ko smo obljubovali, da opustimo osebne napade. — Jevnik Lovro, učitelj.

Gospodarski del.

Zavarovanje za živino.

(Dalje.)

III.

Zavarovalnica za Slovenijo.

Iz vsega tega, posebno iz skušenj in uspehov, ki jih imamo z podpornimi društvi, z velikimi zavarovalnimi družbami

in pa z majhnimi krajevnimi zavarovalnicami, pa lahko posnamemo in določimo, kako mora biti osnovana zavarovalnica, ako hočemo, da bo imela res uspeh in da bo ustrezala svojemu namenu. Zavarovalnica za živino pred vsem ne sme biti naprava, katera bi donasala dobiček privatnim osebam ali družbam, pa tudi ne državi ali občinam; ona ne sme biti podjetje, preračunljeno na dobiček, temveč le dobro delen zavod, ki predvsem varuje svoje člane pred zgubami pri njihovi živini, poleg tega pa tudi splošnosti koristi s tem, da pospešuje živinorejo, skrbi za dobro izkoriščanje v sili zaklanih živali in mrhovine, pomaga zatirati kužne bolezni itd. in zato mora ona delovati s takimi premijami, ki zadostuje za obstoj zavoda. Skrbeti pa mora zavarovalnica tudi za to, da dobi primerno podporo od države, občin, zadrug itd. da vsled tega lahko zniža premije, katere morajo člani plačevati. Država in javni zavodi naj podpirajo zavarovalnico, ker ona pomaga državljanom in davkoplačevalcem v primeri nesreč in pomaga ohraniti njih gospodarsko moč, poleg tega pa koristi, kakor smo preje dokazali tudi splošnosti in ravno zato je vsaka javna podpora popolnoma upravičena. V stari Avstriji se je pogosto zahtevalo, da naj država vpelje splošno zavarovanje za živino. Do tega pa ni prišlo, ker se je država sama tega iz raznih vzrokov branila. Da bi se omejilo razširjanje kužnih bolezni, se je sicer odločila, da bo dajala odškodnino, deloma pa podporo pri nekaterih kužnih boleznih, v splošnem je pa prepustila vso zadevo zakonodajni posameznih bivših kronovin. Nekateri dežele, posebno Nižje Avstrijska, Gornje Avstrijska, Koroška, Moravska so se same lotile zavarovanja živine in ustanovile so si deželne zavarovalnice za živino. Ti zavodi so se dobro razvijali in mnogo koristili; posledica temu je bila, da so te zavarovalnice, ki so v početku zavarovale samo govejo živino po preteku nekaj let začele tudi z zavarovanjem konj. Vse te zavarovalnice so pa podpirale njihove dežele in pa tudi država, ki je bila dolžna podpirati zavarovanje živine po določilih zakona za pospeševanje živinoreje iz l. 1909. V slovenskih deželah ni delovala dosedaj, razen na Koroškem, nobena večja taka zavarovalnica, pač pa, kakor smo že omenili, nekaj majhnih krajevnih. Zahteve za upeljavo tekega zavoda so se pa tudi pri nas vedno množile. Prejšnjemu deželnemu odboru so prihajale iz vseh krajev take prošnje in v deželnem zboru je bilo vloženih več takih predlogov; vrhu tega so prihajale deželnemu odboru prošnje za podpore krajevnih zavarovalnic, ki so se borile za svoj obstoj in pa brezštevilne prošnje za odporo vsled nesreč pri živini. Že l. 1909. je zborovala anketa v deželnem dvorcu zaradi ustanovitve takega zavoda; udeleženci so se izrekli načeloma za njo, vendar so pa imeli nekateri pomisleke zaradi stroškov, ki bi nastali deželi in pa zaradi nekaterih določb v pravih itd. Sklenili so naposled vso stvar še dalje »proučevati«. Mi mislimo, da bi bila imela ta anketa drugačen uspeh, ako bi bili k njej povabili tudi tiste, ki so pri zavarovanju živine naj-

bolj zainteresirani in prizadeti, namreč živinorejce same. Vsa stvar se je nato zavlekla do lanskega leta. V aprilu lanskega leta so pa pri dež. odboru sklenili, da se mora z zavarovanjem že v letu 1918. pričeti. Glavni vzrok za to odločitev so bile množestvilne prošnje za podporo vsled izgub pri takrat zelo dragi živini, drugi ne manj važni je bil pa ta, da je hotel dež. odbor prebitek, ki ga je imela vnovčevalnica za živino in mast in ga izročila deželi, določiti za rezervni zaklad zavarovalnice za živino. Ta prebitek je znašal menda 1.500.000 K in zdi se nam popolnoma v redu, ako bi se dobiček, ki ga je imela vnovčevalnica pri živini, ki jo je rekvirirala ali dobavljala od naših živinorejcev, nakazal podjetju, ki hoče podpirati živinorejo in živinorejce. Bilo je treba sicer še marsikatero oviro premagati, vendar bi pa kranjska deželna zavarovalnica za živino sedaj že delovala, ako ne bi bilo prišlo pri splošnem prevratu, tudi do prevrata pri deželni upravi. Po prevratu je pa vzelo poverjenišтво za kmetijstvo vso stvar v svoje roke in sklenilo delati na to, da se zavarovanje vpelje po vsej Sloveniji. Zavarovalnica za živino v Sloveniji bi bil prvi večji zavod svoje vrste v vsej Jugoslaviji; vsled tega moramo skrbeti, da bode res vzoren in v vsakem oziru ustrezen svojemu namenu. Ako se nam to posreči, razširilo se bode zavarovanje živine polagoma tudi po celi državi. Za začetek naj bi se začelo samo z zavarovanjem goveje živine, kakor hitro bi bilo to urejeno in bi se ustanovilo zadostno število krajevnih zvez, priklonilo bi se k zavarovanju tudi konje in pozneje po potrebi tudi prešiče in sploh vse domače živali.

(Dalje.)

Davek na vrednostni prirastek.

Komisija za likvidacijo deželne uprave nam je poslala sledeči dopis:

Na tamošnji vlogi z dne 20. junija 1919, s katero se semkaj naznanja resolucija Kmetske zveze za župnijo Brdo glede pobiranja davščine od vrednostnega prirastka, se sporoča, da se navedena davščina določbam zakona z dne 4. junija 1912, drž. zak. št. 34, glede uvedbe davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin kakor tudi pravičnosti odgovarjajoče predpisuje in pobira.

Od več strani se sliši, da krivičnost obstoja v tem, da mora kupec plačati davščino od vrednostnega prirastka. Temu pa ni kriv zakon. V zmislu § 15. zgoraj navedenega zakona je davščino od vrednostnega prirastka dolžan plačati prodajalec, tisti, ki je pri prodaji zemljišča dobiček dosegel. V premenljivih slučajih pa kupec prevzame po pogodbi plačilo davščine od vrednostnega prirastka v svojo plačilno obvezo, v katerem slučaju mora seveda davščino plačati oziroma jo mora prodajalcu povrniti, ako se je od pridajalca iztirjala. Temu pa ni zakon kriv, ampak kupec sam, ki se je prostovoljno v plačilo davščine zavezal. Kmetska zveza naj svoje člane opozarja na to, da kot kupci ne prevzemajo plačila davščine in to zlasti radi tega ne, ker se pri prodaji še ne ve, koliko da bode davščina znašala in naknadno večkrat preidejo prav neprijetna

presenečenja glede visokosti predpisane davščine. Končno se še poudarja, da je podpisana komisija pri davščini od vrednostnega prirastka v mnogih slučajih upoštevaje slabe rodbinske in premoženjske razmere prosičev prošnjam za milostni odpis davščine ugodila, dasiravno je bil predpis davščine po zakonu popolnoma utemeljen.

V Ljubljani, dne 8. julija 1919.

Komisija za začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave. Načelnik: Dr. Tril. ler. I. r.

Davščina od vrednostnega prirastka.

(Piše dež. svetnik dr. Jos. Dermastia.)

Davščina od prirastka na vrednosti nepremičnin je bila v Nemčiji vpeljana pred več kot 20 leti po večjih industrijskih mestih. Z zakonom z dne 14. februarja 1911 je bila vpeljana v celi nemški državi.

Tudi na Angleškem je vlada že v letu 1910. uvedla državno davščino od prirastka na vrednosti nepremičnin.

V bivši Avstriji se je vprašanje te davščine prvokrat sprožilo v letu 1903., ko se je vršila anketa o spremembi hišnih davkov. Pet let pozneje so odposlanci raznih mestnih občin sklenili načrt o uvedbi te davščine.

Ker so prišle dežele bivše Avstrije v velike denarne stiske, je vlada nasvetovala deželnim zastopstvom vpeljati davščino od prirastka na vrednosti nepremičnin. To davščino so do razpada Avstrije vpeljale naslednje dežele ter mesta, in sicer: Tirolska, Šlezija, Moravska, Češka, Trst, Koroška a (dež. zakon z dne 13. jan. 1911, št. 15 dež. zak.) ter Kranjska (dež. zakon z dne 4. junija 1912, št. 34 dež. zak.).

Na ozemlju, ki je obsega deželna vlada za Slovenijo, je bila torej uvedena davščina od vrednostnega prirastka samo na Kranjskem in Koroškem, davščine od vrednostnega prirastka pa niso imele Štajerska, Istra in Goriška.

Z naredbo celokupne deželne vlade za Slovenijo o uvedbi davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin z dne 17. febr. 1919, št. 367 se je razširila veljavnost kranjskega deželnega zakona z dne 4. apr. 1912, št. 34 dež. zak. o uvedbi davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin v veljavnostjo od dne 1. marca 1919 na vse ozemlje deželne vlade za Slovenijo, izvzemši bivšo vojvodino Koroško.

Za Koroški del območja deželne vlade za Slovenijo ostane začasno v veljavi koroški deželni zakon z dne 13. jan. 1911, št. 15 dež. zak., vendar s to izpremembo, da sta za odmero davščine in razsojo o prizivih in pritožbah pristojna nadzorništva deželnih naklad kot deželni urad za odmero davščine od prirastka na vrednosti nepremičnin v Ljubljani ter komisija za začasno vodstvo in likvidacijo deželne uprave v Ljubljani.

Davščina od vrednostnega prirastka je torej sedaj vpeljana za celo Slovenijo. Prav pogostokrat prihajajo pritožbe, da se pri odmeri davščine od vrednostnega prirastka dogajajo krivice, če se pri

odmeri zgodi dejansko kaka krivica, je v največ slučajih kriv davčni obvezanec sam, ker tekom odmernega postopanja za odmero davščine merodajnih okolnosti sploh ni napovedal ali jih je pa napačno napovedal in z molkom, oziroma napačno napovedbo povzročil, da se je davščina njemu v škodo v višjem znesku odmerila, kot bi se bile pri pravilni napovedi predpisala. Davčniavezanci trpe škodo vsled nepoznanja zakona. Da se davčni obvezanci obvarujejo pred tako škodo, seznaniti jih hočemo z najvažnejšimi določbami in posebnostmi zakona o davščini od vrednostnega prirastka in jih opozoriti na ponavljajoče se napake, oziroma pogoške, ki jih delajo davčni obvezanci večinoma v svojo lastno škodo.

Kar bo povedano v nastopnih razpravnih točkah o kranjskem deželnem zakonu z dne 4. junija 1912, št. 34 dež. zak., velja v bistvu tudi o koroškem deželnem zakonu z dne 13. jan. 1911, št. 15 dež. zak.

Kdaj se pobira davščina od prirastka na vrednosti nepremičnin?

Pri knjižnem in izvenknjižnem prenosu v Sloveniji ležečih obdelanih ali neobdelanih nepremičnin ali deležev nepremičnin se pobira davščina od prirastka na vrednosti. Davščina se torej razleza na prenose obdelanih in neobdelanih nepremičnin in na prenose deležev nepremičnin; se je li prenos vknjižil ali ne, to je brez pomena.

Kdaj nastopi obveznost plačati davščino od vrednostnega prirastka?

Obveznost plačati davščino od vrednostnega prirastka nastopi s prenosom. Kot čas prenosa je smatrati dan končno veljavno sklenjene pogodbe, oziroma dan pravomočnosti razglasitvenega razsodila ali razsodbe.

Ako pa je pogodba vezana na oblastveno odobritev, se smatra dan oblastvene odobritve kot čas prenosa.

Za odmero davščine od vrednostnega prirastka pride torej v poštev tisti čas, v katerem postane n. pr. kupna pogodba veljavna. Ker je kup gotov, takoj ko se pogodnika (prodajalec in kupec) zedinita glede predmeta kupa in glede cene tega predmeta, in ker za pogodbo določene oblike v obče ni treba, nastopi torej pravica odmernega oblastva predpisati prirastkanino in dolžnost davčnega obvezanca to davščino plačati večinoma že s sklepom ustmene pogodbe. Le če sta si pogodnika za veljavnost izrečno dogovorila izgotovitev formalne pismene pogodbe, se davščini od vrednostnega prirastka podvrženo dejanje prenosa izvrši šele s sklepom pogodbene listine, kjer pa zahteva zakon določeno pogodbeno obliko, pa šele s sklepom pogodbe v predpisani obliki.

Ravno navedeno velja tudi glede menjalnih pogodb, ki se razlikujejo od kupnih le v tem, da se da za pridobljeni predmet namesto denarja kak drug predmet.

Če se pa izvrši prenos nepremičnin na podlagi od pristojnega oblastva izdanega razglasitvenega razsodila ali od pristojnega sodišča izrečene razsodbe, je za prirastkarino razlašene, oziroma na podstavi razsodbe prenešene nepremičnine

merodajen čas pravomočnosti razsodila, oziroma razsodbe.

Prenosi v svrhu delitve solastnih nepremičnin na kakega deležnika so podvrženi redoma davščini od vrednostnega prirastka. Davčna obveznost nastopi s sklepom pravoveljavnega dogovora glede delitve.

Dan prenosa je važen tudi radi tega, ker s tem dnem prične naznanilna dolžnost. Od tega dne je namreč dolžan otičitelj, t. j. oni, ki nepremičnino prenese na drugega, odmernemu uradu tekom 14 dni pismeno ali na zapisnik naznaniti prenos ob privitku overovljenega napravila in na kateri sloni prenos.

Ako davčni obvezanec odmernemu uradu prenos prepozno naznani ali naznanitev celo opusti, predpiše se mu za kaznen občuten povišek davščine. Ker davčni obvezanci ravnonavedene naznanilne dolžnosti pogostokrat ne izvršujejo, predpisuje se jim poviški, kar smatrajo potem za krivico. Takim poviškom davščine se davčni obvezanci prav lahko izognejo s tem, da prenose pravočasno naznanijo deželnemu uradu za odmero davščine od vrednostnega prirastka v Ljubljani.

Poučilo

kako je vinogradnikom ravnati s trtami, ki so bile po toči poškodovane.

Ker je ravnokar v nekaterih krajih naše dežele toča vinograde močno poškodovala, daje podpisani vinogradnikom sledeče navodilo, kako je s takimi trtami ravnati.

Ako toča pobije, je pred vsem treba kakih osem dni počakati, da se po njej napravljena škoda v polni meri pokaže.

Potem je treba trte dobro pregledati in na naslednji način z ostrim nožem obrezati:

1. Vsa močno ranjena ali zelo razkosarjena peresa je stran porezati.

2. Na šparonih ali napnjencih je pustiti samo one mladike, katere imajo še kaj ohranjenega grozdja na sebi, druge pa odrezati. Mladike z grozdom se skrajšajo za toliko, kolikor je nujno potreba. Najbolje, ako ostanejo nad zadnjim grozdom še tri do štiri peresa. Izrastli zalistniki se zaščipujejo za prvim ali drugim listom.

3. One mladike, katere stojmo na rezniku (palcu ali ščapu), ter imajo dati les za napravo reznice ali šparonov v prihodnjem letu, je treba posebno skrbno obrezati in ohraniti, ker je drugače tudi trgatve prihodnjega leta izgubljena.

Ako so takim mladikam samo vršički odbiti, odrežemo le najbolj poškodovan del istih, ter gledamo, da ostane na koncu kaka zapernica (zalistnik), katera takoj naprej raste in nadomestuje trti odbiti vršiček. Ostale zapernice zaščitimo za drugim peresom, ker morajo ta peresa na mesto odbitih glavnih peres, trtni les rediti.

Vse druge, trti nepotrebne mladike odrežemo, da gre živež le v one, katere rabimo za prihodnje leto, vendar ja treba paziti, da ostane trti skupaj vsaj šest mladik.

4. Pri vsem tem delu moramo pa skrbeti za to, da tiste mladike, ki so na trti

ostale, ohranimo zdrave, ter da njih les dobro dozori.

Treba je torej vezati, kmalo in večkrat proti peronospori (z galico) škropiti in meseca septembra vsako mladiko za eno tretjino skrajšati.

Škropljenje je prvo delo, ki ga moramo koj naslednji dan po toči izvršiti!

Bohuslav Skelický,
vinarski nadzornik za Kranjsko.

Trgovska šola v Novem mestu.

S prihodnjim šolskim letom 1919/20 se želi ustanoviti v Novem mestu dvorazredna trgovska šola z enoletnim pripravljajnim tečajem. Tozadevno posvetovanje se je vršilo dne 9. julija v mestni dvorani ob navzočnosti več merodajnih gospodov. Šola bi bila odprta dečkom in deklicam. Danes nujno prosimo vse starše in jerohe takšnih šolododnih otrok, naj blagovolijo v lastnem interesu takoj naznaniti Gramlju trgovcev v Novem mestu, če želijo poslati svojega otroka že tekoče leto na to šolo v Novo mesto, to pa zaradi tega, da se takoj ugotovi število učencev in učenek za prvi začetek, da se predloži vladi SHS z učnim načrtom in proračunom tudi število šolarjev. Več se jih prikladi, prej nas bo vlada uslišala in manjša bo šolnina. V trgovski prvi letnik se bodo sprejemali le tisti, ki dokažejo, da so dopolnili 14. leto svoje starosti, ali da ga bodo še v teku solarnega leta dopolnili in da so zadostili svoji ljudskošolski obveznosti. Za sprejem v I. razred trgovske šole morajo tudi uspešno prestati izpit iz: slovenskega jezika, nemškega jezika, računstva, geometrije, prirodopisa, zemljepisa in prirodoslovja. Pri izkušnji se zahteva toliko znanja, kolikor si ga pridobe učenci v pripravljajnem razredu. Za učence, ki so vsaj z zadostnim uspehom dokončali 4. razred kake srednje šole ali popolno meščansko šolo, kakor tudi učence pripravljajnega razreda, odpade ta izkušnja. V pripravljajni tečaj se sprejmejo učenci brez vsake skušnje, ki so dovršili 13. leto ali ga bodo spoznili še tekom tistega leta.

Gospodarska obvestila.

g Cene živini padajo. Hrvatski listi poročajo, da je padla cena živini za 1 do 3 krone pri kilogramu. Sedaj plačujejo na Hrvatskem za vole žive vage 6 do 7 K za kilogram, medtem ko je bila cena še pred kratkim mnogo višja. Povod temu je, ker prodajajo veliki posestniki svojo živino. Mnogo živine je bilo prodane zadnji čas v Slovenijo.

g Prepovedan izvoz živine. Ministrski svet v Belgradu je prepovedal izvoz konj in rogate živine.

g Rekvizicij ne bo. V ministrstvu za prehrano so se vršile te dni konference, v katerih se je ugotovilo, da bo letošnja letina srednje kakovosti. Konferenca se je soglasno izrekla proti rekviziciji in maksimalnim cenam, pač pa se bodo izdale neke naredbe, ki bodo omejile prosto trgovino in zlasti kupičenje živil, da bo s tem prehrana tudi tam preskrbljena, kjer preti pomanjkanje.

g Kmetijska gospodinjstva šola v Kočevju. Deželna vlada je pritrdila ustano-

vitvi enoletne kmetijske gospodinjke šole za kmetijska dekleta na zavodu usmiljenk v Kočevju pod stalnim nadzorstvom oddelka za kmetijstvo.

g Izdelovateljem mlinskih kamnov. Rudarsko glavarstvo v Ljubljani potrebuje podatke o proizvodnji mlinskih kamnov v Sloveniji (kraj, množina, možnost povečanja, vrsta kamna, kvaliteta, cena, komunikacijske razmere, lastnik kamenoloma). Interesenti naj nemudoma poročajo.

g Železniška oprava (stroji, vozovi in orodje) bivše Avstroogrške se bo razdelila med nove države sorazmerno dolžini železnic, ki so prešle v last novonastalih držav.

g Novi bankovci so že došli v Belgrad in se v kratkem začno zamenjati.

g Gospodarska komisija za stvarno demobilizacijo v Ljubljani bo prodala električno železnico v Bohinju, ki obsega progo 15 km, 10 električnih lokomotiv 500 V napetosti, 4 transformacijske postreje in okrog 30 garnitur vozičkov. Ponudbe je vložiti do 10. avgusta zgorajšnji komisiji, kjer se dobe tudi natančni tehnični podatki.

g Kranjska hranilnica, ta slovita vse-nemška trdnjava v Ljubljani, ki je z obilico svojega denarja najizdatnejše podpirala nemštvo na Kranjskem, je prešla te dni v slovenske roke. Predsednik je postal tovarnar Dragotin Hribar v Ljubljani. V ravnateljstvu je sedaj 6 Slovencev in trije Nemci.

g Zadnja moka iz Amerike in sicer 250 vagonov je došla te dni v Dubrovnik.

g Dva brezmesna dneva. Ministrstvo za prehrano in obnovo zemlje namerava vpeljati dva brezmesna dneva na teden. Število živine se je za časa vojne zelo zmanjšalo. Ako se bo v veliki meri nadaljevala uporaba mesa, more to znatno škodovati naši živinoreji. Preden bo mogoče dobaviti živino od zunaj, je treba, da se uveljavijo omenjene odredbe.

g Na igralne karte je uveden davek v višini pristojbine 5 dinarjev. Pravi Igralne karte niso neobhodno potrebne.

g Plače zidarjev v Belgradu. V Belgradu in v Srbiji sploh silno primanjkuje delavcev. Če blaga primanjkuje, so cene visoke. Ta stara resnica se je uveljavila tudi pri rokodelcih v Belgradu. Zidar zasluži v dnini na dan 25 din. (75 K); ker je vpeljan osemurni delavnik, pride torej 1 ura dela na dan na dobrih 9 K. Faktično pa zaslužijo dobri zidarji mnogo več. Boljši zidarji namreč ne gredo v dnino, ampak sprejemajo dela na lastno roko. Delajo po 10 do 12 ur na dan in zaslužijo veliko nad 30 din. dnevno. Podobno so plačani vsi rokodelci stavbne stroke. Zida se pa v Belgradu silno malo; o novih stavbah ni niti govora. Novo poslopje za skupščino se je pričelo zidati že pred prvo balkansko vojsko, in zidovi stoje nepokriti še vedno. Manjka delavcev, stavbni material je nepopisno drag; kakšne bi morale biti cene novim stavbam, si pa lahko izračuna približno vsakdo, če vpoštevata 75 K za osemurno delo. Zato se čaka boljših časov.

g Cena denaturiranemu špiritu. Glasom naredbe ministrstva financ v Belgradu z dne 2. junija 1919, št. 1040 je določena 3.

prodajna cena špirita, denaturiranega s splošnimi sredstvi za denaturiranje, s 550 K za 100 stopenj alkohola, oziroma s 495 K za hl 90% blaga od tovarne špirita, oziroma od kraja, kjer se denaturiranje izvrši. Prodajne cene takega špirita za veletržice in prodajalce na drobno določijo politične oblasti, ki bodo tudi kaznovale prestopke glede določenih najvišjih prodajnih cen.

g Belgrajski most. Iz ministrstva za promet se doznava, da bo železniški most preko Save pri Belgradu gotov 12. avgusta.

g Ameriški kapital preplavlja Jugoslavijo. Ameriške banke so pokupile vse delnice paroplovnih družb na Donavi. Poleg tega bodo ameriške banke zidale železnice po jugoslovanskem ozemlju.

g Trgovinski dogovor se je sklenil med Italijo in Jugoslavijo. Na ta način bomo sedaj dobivali blago iz Italije, ker bo tudi carina nižja.

g Pol milijona ovac utonilo. V provinciji Buenos Aires v Ameriki so vsled velikih povodnj ovej črede trpele hudo škodo. Utonilo je več kakor pol milijona ovac.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje:

Ljudska posojilnica
Ljubljana

Miklošičeva cesta št. 6
(tik za frančiškansko cerkvijo)

sprejema hranilne vloge, in jih obrestuje po 3% brez kaknega odbitka.

Uradne ure od 8. zjutraj do 1. popoldne.

Glej Inserat!

Listek

Junakinja iz Štajra.

Povest. Prevalja ***

(Dalje.)

Bliskoma se je raznesla po Vizerfeldu ta novica, ki je kakor angel s palmo v roki stopala za Henrikom proti Sirningovi ulici ter mu je varovala mlado življenje.

Toda v Sirningovi ulici je divjal upor naprej: »Železo za kri, železo za kri! Hendel je ravnal z nedolžnim dekletom kakor z vlačugo, ranil jo je z železom, oropal ji je imetje in rožni venec, obesite Hendelne, pobesite jih, železo za kri, železo za kri!«

V Hendelovi jeklini so zijala razdrobljena okna, zgoraj na strehi pa so stale divje postave ter so vihtele goreče smolnate bakije, da je črni dim zagrnil lišo, preden se je pokazal rdeči petelin. Skozi iztaknjena vrata, skozi pobita okna je bilo videti, kako divjajo semintje moške s kosami, ki so se bliskale kakor blisk v nevihti. S Taborja sem je pridrel stotnik Gifin s svojimi vojaki, katerim

je dal povelje: »Puške kvišku, namerite, streljajte! Množice pa so hrumele naprej: »Železo za kri, železo za kri.«

Tedaj pa se je zablskalo in zaropotale se svintčke, toda še divjeji je postal klic: »Maščevanje za devico! Smrt trinog! Železo za kri, železo za kri!«

Pri razbitih oknih so stali možje, ki so z železnimi pestmi hoteli maščevati devico, in so škripali z zobmi, stari in mladi kovači branjevci in boljarji in so zasmehovali Hendelne vojščake:

»Pridite sem, če imate korajžo, pridite gori! Hočete kruha? Ste lačni?«

Zarjavele pesti so dvigale kvišku kose železa in jeklene plošče: »Hola, ugriznite! Z gromovitim treskom je padala železnina na puške doli; vroča kri je stotniku curjala z ušes doli ter mu je rdečila železni oklep.

»Ne pridemo naprej,« je rekel in plamtel z očmi: »Za božjo voljo, kaj vendar počne Henrik? Še sedaj se ni vrnil. Tecite poni, jaz se ne spoznam več.«

V tistem trenutku se je na strehi prikazal rdeči petelin, razeni dolgi ognjeni prsti so svigali iz slemenca.

Uničevalci v hiši se zakrohotalo rdečim petelinom, ne umaknejo se iz hiše prej, dokler ne bo vse uničeno, vse razbito, zlato, srebro, vsa Hendelnova lastnina; naj potem požre rdeči petelin, kar mu bo ostalo.

Skozi okna vpijejo doli vojakom:

»Bi radi kupili nožev? — Tu je lovski nož lopova, ki je mučil devico in jo okradel? Tu ga imate!«

Morilne divje pesti so ga v divjem srd razlomile na dvoje, med peklenim krohotom prizvenita na cestni tlak ročaj in klina, in zdaj frče na cesto ročaj za ročajem, klina za klino ter razni jekleni izdelki.

Za težke tisočake leži v prahu in krvi pomandranega raznovrstnega blaga in maščevalna množica tul: »Železo za kri! Jeklo za kri!«

Takrat se je, kakor iz zemlje pričaran, pojavil na cesti nožarski mojster Zeler, ki je s težkim meščanskim mečem opasan, zavpil z orjaškim glasom: »Jenajte, mislite, da boste že maščevali kri in sramoto uboge, nedolžne deklice, če zdrobite in pohodite par beraških nožev! Kje imate pamet? Tej sekiri je treba drugega toporišča! Pojdimo gori v grad v Voželj, da mu povemo v obraz: Zahtevamo zaščiten javno mora priznati, da je krivično sodil! Zahtevamo in hočemo nazaj svoje cerkve! Če noče, čemu pa imamo meče. Za menoj vsi, ki imate meče, kose ali sekire!«

Stotnik Gifin je čul te ščuvajoče besede, in pohlepal mu je s krvjo obliči obraz. Joj! V grad poidejo uporniki, to bodo zvenketale kose in sekire. Gorje! Sedaj je vse izgubljeno... Čuj! Iz Vizerfelda sem prihaja peketanje konjskih kopit... talab, trap, trap —

»Henrik, Henrik prihaja; hvala Bogu, da pride! Može, sedaj pa dvignemo svet iz tečajev.«

Sedaj je pridrl Henrik, za njim je prihitelo dvanaest oboroženih strelcev. Stotnik Gifin mu je molil nasproti svojo okrvavljeno roko ter mu je klical: »Henrik, zadnji čas, da si prišel, je že tekla kri. Ti pekleni satani vihtijo svoje kose in režejo, da je groza. Prevzemi povelje nad strelci, ukaži jim, naj upornikom polomijo in zdrobijo kose, reši, kar se še rešiti da. Glej, kakšna je hiša tvojega očeta, sedaj pa hočejo ti peklenščki še gori v grad, da se maščujejo nad tvojim očetom.« da je izzival bledega angela.

Komaj je stotnik izpregovoril, že se zopet strelci strumno v red postavijo: iz osemsto moških oči ježno zre nanovo vžgani pogum. Ha, sedaj pa že, da le Henrik zapoveduje, vse pogazimo. Henrik sedi na svojem rdečem žrebcu in da trobentaču povelje za napad: ti-ta, ti-ta, ti-ta je ostro zadonelo nad kosami. Henrik vzame v roko težko puško in je zalet s puškinim kopitom udrihati po kosah, da so se kresale iskre in so se optekali krepki možje, ki so jih v rokah držali. Kakor obsedeni so sedaj strelci z groznim rojenjem lomastili naprej in so s puškami treskali po kosah, da so se zvenketajoč lomile in drobile. »Hej! Hencaj tel!« se je bripavo smejal stotnik Gifin, kakor bi se bile

zasmejale vse sove v gozdu. Ha, to je Henrik! Kdor zna, pa zna.

Kose so polomljene ležale po tleh, toda možje se niso dali ugnati, začeli so kazati pesti. Kaj storili! Li naj jih Henrik da postreliti kakor zajce. Ne, tega ne stori, marveč zavpije upornikom: »Stajerci! Strelce božje, kaj pa počnete? Čemu to divjanje in uničevanje? Zakaj ste razbili tovarno mojega očeta, ki je živel toliko revežev? — Morda zato, ker je last mojega očeta? Kar smo storili včeraj, bo sodil Bog. Toda moj oče je preje celih pet mesecev modro vladal v Štajru. Ne bom prelival štajerske krvi, če ne prisiljen, vi pa nehaite ropati in požigati.«

Ljudje naokrog so poslušali. »Prav ima,« go nekateri rekli, »res je, kar je povedal.« Toda nožarski mojster Janez Zeler je rekel: »Last tvojega očeta? Kaj pa je z dekličino lastjo?« Henrik mu z žarečimi lici odvrne: »Kaj tebi mar? Nismo dolžni ti položiti račun! Pa dekle je vse nazaj dobilo.« »Tako! Kdo ji je dal nazaj?« se je rogat Zeler. »Kaj tebi mar?« je kljuboval Henrik. »Ravno tu, pred katoliško sodrgo, se bom postavljaj na ogled, seveda.« —

Tedaj pa so ljudje v trumah pridrili iz Vizerfelda sem ter so vpili: »Henrik je bil!« S prsti so kazali nanj: »Res, ta-le je bil! Vse je popravil, vse ji je vrnil, da je od samega veselja že skoraj zopet zdrava.« Mogočno je zavalovalo po ulici, kjer je ravno kar divjal srditi boj: »Kaj? Kako? On da ji je vse povrnil?« »Zopet ima svoje stvari in ji je že boljše.« je zaklical upornik, ki je s sajastim obrazom, z bliskajočimi se očmi kakor sam Bogasvaruj stal med ljudmi. »Aha! Na Štajerce ne bo streljal, je rekel. Fantje, pojdim, nikarte naprej divjati.«

In prišli so skozi razbita vrata, najpreje kolovodje, za njimi pomagači, kakih petdeset mož. Nemo zijajo v krasnega Hendelovega sina, skoraj jih je sram svojega početja. To niso zveri, ubogi, preprosti reveži so, ki so dvignili svoje pesti proti tringou, da maščujejo krivico, ki se je zgodila nedolžnemu dekletu. —

Stotnik je stopil k opustošeni hiši in jim je glasno zapovedal, naj odložijo orožje. Takoj so ga ubogali in so, kakor na dano znamenje, mimo njega stopili k mlademu Henriku, ki je s temnimi pogledi zrl na gnusobno razdejanja in je mislil na svojega očeta, ki je bil tako ponosen na te tako umetno urezane nože, ki sedaj zlomljeni in pomandranji ležijo v cestnem prahu. Uporniki so položili predenj svoje orožje: sekire, kose in lopate.

Henrik je pokazal na opustošeno hišo in je žalostno rekel: »Zakaj ste to storili?«

»Zaradi Štefane!« je odgovoril eden izmed upornikov.

Henrik Hendel je rekel: »Ako bi bili vprašali Štefano, nikdar bi vam ne bila kaj takega velela, preveč je dobra in krotka.«

»Res je,« gospod Henrik!« je vzklilil Zeler, ki je še kljuboval s svojimi prijatelji in se ni dal razorožiti, čeprav je bila stvar zanj izgubljena. »Res je, Štefana je sveto dete, tudi vi ste vrl dečko, toda vaš oče je krivičen mož, in če prav kmalu ne krene na drugo pot, se mu bo jutri primerilo nekaj, kar je danes zaradi vas izostalo. Torej možje — za danes naj bo dost — žalibog.«

»Naj bo dost? Nam pa ni!« je z žugajočim glasom rekel stotnik. »Mislite li, da je Štajer roparsko mesto, kjer se lahko dela, kar se hoče? Strelci! Obkolite jih, naši ujetniki so — primite tudi onega-le.« — s prstom je pokazal na Zelerja, »glavnega upornika z njegovimi prijatelji vred. Zeler in tovariši, ne delajte neumnosti, takoj se vi odložite orožje!«

Vsi so se udali razen Zelerja. Strelci so s silo navallili nanj, toda Zeler je bil orjak in je je besno branil; marsikoga je že podrl na tla, toda slednjči si ni mogel več pomagati: udal se je ter je vrgel meč Henriku pred noge, rekoč: »Ker ste se zavzeli za ubogo dekle, naj bo ta meč, ki sem ga hotel vihneti vanjo, vaš in nikogar drugega. Nič nečastnega ni storil.«

»Pa tudi nič častnega!« je vpil stotnik. »Strelci, vzemite papeške upornike v sredo in hajdi v mesto!«

Ljudstvo je v strahu zatrepetalo. Zelerjeva mlada žena je z otrokom v naročju z nekaterimi drugimi ženami prihitela in je glasno prosila: »O, hrabri gospodje, milost mojemu možu, milost!« — Henrik je rekel stotniku: »Gospod stotnik, ne bomo jih peljali kot razbojnika in hudodelce.« Stotnik je odvrnil: »Upor je hudodelstvo, toda, ker mesto ni trpelo posebne škode, se ni treba bati zanje, vašemu očetu je življenje sveto.«

Zeler je zaničljivo zganil ustnice, strelci so ga vzeli v sredo ter so ga s tovariši vred peljali skozi množice. Ženske so se jokale, z daljave je bila ura devet. Stotnik Gifin je govoril, da je odmevalo daleč naokoli: »Strelci, gremo v grad, da sodnik izve kaj smo storili. Toda kose jim je Henrik polomil. To je mlad junak, komaj ima enaindvajset let, jaz pa sem star in sem dopolnil sedemdeset let, nisem več za rabo. Strelci, če se danes ali jutri umaknem s svojega mesta in grem v pokoj, kdo naj bo moj naslednik?«

Tedaj so pa strelci zavpili na glas, da so se tresla okna na cesti: »Henrik Hendel! Henrik Hendel!«

Ponosno in veselo je gledal Henrik okoli sebe. Kako bi ne bil vesel! Poveljeval bo vsem štajerskim strelcem! Tako se v visoki časti vrača k očetu domov, kjer je bil komaj pred tremi urami v sramotni ječi štajerski stotnik bo — z oboroženo roko bo varoval in branil mesto Štajer z vso okolico vred — tudi Vizerfeld, kjer biva sladka deklica Štefana.

(Dalje.)

V šmartnem pri Litiji se vrši običajni letni sejem sv. Jakoba v ponedeljek 28. t. m. za živino in vsakovrstno blago.

Boleče ude masiramo in obvezemo s Fellerjevim »Elsa-fluidom«. 6 dvojnatih ali 2 specialni steklenici pošlje za 24 K lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsatrg št. 16 (Hrvatsko). Od mnogo zdravnikov priporočeno. Na bi bilo vedno v hiši. Omoč in poštnina se računa posebej najceneje. Čimveč kdo skupno naroči, temveč prihrani na poštini. 2183

Vnovčevalnica za živino in mast v Ljubljani je objavila svoječasno v vseh časopisih, da bo prodajala olje španske provenienice po 24 K za kilogram bruto za neto. Ta objava pa je pomotna. Glasiti se mora v tem smislu, da bo veljalo olje v Ljubljani približnih 24 K za kilogram neto. Plaćati pa bo treba še posebej kupnine za sod.

Kupim konje za klanje

po dnevnih cenah. Ako se konj ponesreči, pridem tudi sam posj ali pa na pismena ali brzojavna sporočila. 4188

Ivan Marinšek, mesar,
Glince pri Ljubljani.

Kupuje se konji za klanje

po najvišjih dnevnih cenah. V slučaju, da se konj ponesreči, se pride zaklati na lice mesta. Istotam se prodaja fina

konjska mast

po nizki ceni kakor tudi suho meso na drobno in debelo. Za cenjene ponudbe se priporoča

RUDOLF PUŠNIK, LJUBLJANA
Rimska cesta 19.

Agitirajte
za
„Domoljuba“

Kmečko dekle

se sprejme za vsa hišna opravila pri Krštofu, Sv. Petra nasip 39. — Plača po sposobnosti.

Rudeče maline

za eksport kupuje »Balkan«, trgovska, spedijska in komisijaka del. družba, Ljubljana, Dunajska cesta 33. — Prosi se natančne pismene ponudbe

Mesarskega učenca

iz poštene hiše sprejme tako, najraje goriškega ali koroškega begunca, Franc Bogataj, mesar, Želerniki.

Laneno seme

kupuje v vsaki množini po najvišji dnevni ceni in prosi ponudbe z navedbo množine Leopold Knez, trgovec, Krško ob Savi.

Izjava.

Podpisani izjavljamo, da so vse trditve, katere smo navedli v svoj dne 28. maja 1919. pri deželni vladi za Slovenijo v Ljubljani osebne proti Francetu Molj županu v Vogljah vloženi ovadbi neresnične; preključujemo te trditve, prosimo g. Franceta Molj za oproščenje in se mu zahvaljujemo, da je odstopil od kazenske tožbe. Kranj, dne 18. julija 1919.

Venceslav Zupanc, Voglje 16,
Anton Tršan, Voglje 17,
Franc Tišar, Voglje 83,
Franc Sekna, Voglje 68.

Laneno seme

kupuje

Ljubljanska komercialna družba
Ljubljana, Blatvalsova cesta 18.

Večje število

železolivarjev

se išče za stalno, dobro plačano skordno delo.

Ponudbe naj se pošljejo na naslov:

Smev, tvornica strojeva
u Bjelovaru.

Sprejema učenca za pedarsko obrt v dva pridna učenci starosti od 14 do 18 let. Preskrbiva ju za čas učne dobe s brano in stanovanjem. Učna doba po dogovoru. Klemenčič & Appo, tvornica pečarskih in lončanih izdelkov v Novemestu.

Cementna strešna opeka

najbolj trpežne vrste
se dobi pri tvrdki

Ivan Jelačin, Ljubljana
Emonska cesta 2. 4792

Misi - podgane stienice - ščurki

in vsa golazen mora poginiti ako porabljaš moja najbolje preizkušena in splošno hvaljena sredstva kot: proti poljskim mišim K 6—, za podgane in miš. K 6—, za ščurke K 6—, posebno močna tinktura za stienice K 6—, uničevalec moljev K 3—, prašek proti mrčesom K 3— in 6—, mazilo proti nšem pri ljudeh K 3—, mazilo za uši pri živini K 3—, prašek za uši v obleki in perilu K 3—, tinktura proti mrčesu na sadju in na zelenjavi (uničevalec rastlin) K 3—, prašek proti mravljam K 3—, rošilja po povzetju Zavoa za eksport

M. Jünker, Zagreb 1, Petrinjska ulica 3.

Mlinska sita (pajtlje)

za moko vseh vrst se dobe v trgovini
A. ČADEŽ, Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 35
nasproti Tišlerjeve gostilne,

Lepa polica in rok prinese mnogo prednosti, tako v zdravstvenem kakor v družabnem oziru. Fellerjeva popolnoma neškodljiva preizkušena „Elza“ pomaga za obvarovanje in negovanje kože, odstrani nečistost kože, ožeda prische, brani proti solnčarici, solnčnim pegam, bori razkavosti, velosti kože. — Lonček močnejše vrste 6 kron. Omot in poština se računa posebej najceneje.

Namesto škodljivega mila

vzemimo za lica Fellerjevo lilijino mlečno milo. Se iste dobrote in neškodljivosti kakor pred vojno. Boljše in finejše za negovanje kože v današnjem času si niti misliti ne moremo. —

Bujne lase se more doseči samo s Fellerjevo „Elza“-Tanohina pomado za rast las. Okrepi kožo na glavi, preprečuje plešavost in pre godnjo osivelost. Lonček močnejše vrste 6 K. Omot in poština se računa posebej najceneje.

Za vsakdanje negovanje telesa

so Fellerjeve „Elza“ toaletne pastilje za umivanje telesa, otroške kopeli, kakor za ustno vodo itd. Cena kartonu 1 K 50 v. — 3 seboj vzeti in povsod v žepu nositi se more bol ublažujoč, hladeč, osvežujoč.

Fellerjev „Elza“ mešalni migrenski črtik. V leseni cevki 2— K. Izvrsten proti glavobolu in migreni, rabi se tudi proti vbojdlaju in raznitvi. Voda za oči (collyrium) 2 K 50 v. — Kapljice proti zobobolu 2 K 50 v. — Pravi zagorski prsni sok proti kašlju stekl. 4 K. Francovo žganje stekl. 6— in 16— K.

Za zelodec, prava švedska tinktura, vel. stekl. 10 K—v, balzam (melen) mala stekl. 2 K—v.

Kurja očesa odstrani brez bolečin Fellerjeva turist. tinktura „Elza“ (tekočina) skupaj s čopičem 4 K in turist. obliž po 4 K in 2— K.

Proti potenju telesa in nog je Fellerjev „Elza“ prašek z vsipom 2— K. Krmilni prašek za živino davno poznani se zopet dobi. Karton 2 K. Omot in poština se računa posebej in najceneje. Kdor naroči več, mnogo prihrani. Naročiti je treba pri lekarnarju EVGENU V. FELLER, Stubica, Elza trg št. 16 (Hrv. Zagorje).

Krmila manjka!

Zato se uporabljajo nadomestna sredstva za krmila. Da to krmo živina, perutnina dobro prebavi in popolnoma izkoristi, naj se pri- meša 2 krat na teden krmil. ena pest polna „Mastin“ to je dr. pi. Trukóczy-a rešilni prašek. Paket velja 3 K, 6 paketov 15 K pošline prosto. 5 paketov zadostuje za 3 mesece za enega vola, kravo ali prašiča, da se zrea. Dobiva se pri vsakem trgovcu.

Glavna zaloga: lekarna Trukóczy

zraven rotovža v Ljubljani.

Mastin je bil odlikovan z najvišjimi kolajnami na razstavah: na Dunaju, v Parizu, Londonu in Rimu.

Na tisoče kmetovalcev hvali in rabi „Mastin“.

šivalnih strojev

za rodbino in obrt ter njih posameznih delov. latotam se dobijo posebej za sivilje, krojače in čevljarje ter galanterijsko in manufakturno blago. Blago za obleke. 3896

Jos. Petelinč, Ljubljana, Sv. Petra nasip 7, za vodo desno.

Bukov, hrastov, smrekov les

posekan v gozdih, postavljen v tovarno ali tudi cele gozdne parcele v kamniškem okraju

kupuje

tovarna lesnih izdelkov in upognjenega pohištva

I. Bahovec nasl. Duplica p. Kamniku.

Vabljo se lastniki lesa zlasti v okolici tovarne, da stavijo svoje ponudbe. Les se strogo realno obračuna in takoj plača.

Pravo žolto domače milo za pranje

1 kg a 14—, — 1 zabojček okoli 3½ kg tranko a 49—, pošlila po povzetju zavod za eksport

M. JÜNKER, Zagreb št. 1, Petrinjska 3.
Z naročilom se prsi poslati tudi naložbo zneska.

Toaletno milo po dnevnih cenah

Milo za britje K 3—, 1 kg a 30—, Krema za britje porcelan. lonček a 0—, 1 ducat K 20—.

Kmetje, naročajte „Domoljuba“!

„IWEG“

Dunaj (Wien) VII. Lindengasse 4

Mednarodna družba za izvoz in uvoz blaga

Z O. Z.

! Vskladišči se brezplačno!

Dobavi se takoj iz zaloge:

universal-plugi
šlajerske kose (prve znamke)
orodje za klepanje
srpi

osi za vozove
vse orodje za industrijo in obrt
jeklo za orodje
T. in U. nosilce
lopate
krampe
okove za mizarje
podkve
pocinjene vrče za vodo
posodo iz emajla
vse elektrotehn. predmete
orodje za telefon in
brzovjav s pritisklinami
telefonski kabel

LJUDSKA POSOJILNICA

v Ljubljani, v lastnem domu Miklošičeva cesta št. 8

obrestuje hranilne vloge po čistih

3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem marca 1919 nad 40 milijonov kron vlog in nad 1 milijon enstotisoč kron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.